

Міністерство освіти і науки України
Національне агентство України з питань державної служби
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Кафедра публічного управління та адміністрування

СВИРИД ЛЮДМИЛИ АНАТОЛІЇВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК _____
(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Перспективи вступу України до НАТО

(назва роботи)

Публічне управління та адміністрування

(назва освітньої програми)

281-«Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

(підпис, ініціали та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Остап'як В.І, д.політ. н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

В.О. завідувача кафедри

Професор кафедри, д. держ. упр.

І.П.Лопушинський

(посада)

(підпис)

(дата)

(ініціали та прізвище)

Рецензент

Професор кафедри, д. політ.н.

С.М.Дерев'янка

(посада)

(підпис)

(дата)

(ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ
2023

АНОТАЦІЯ

СВИРИД Л.А. Перспективи вступу України до НАТО. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Івано – Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано – Франківськ, 2023.

У дослідженні висвітлено суть проблеми, де Україна, знаходячись на перехресті геополітичних інтересів, розглядає можливість вступу до НАТО як важливий стратегічний крок у забезпеченні національної безпеки та стабільності. Дана магістерська робота присвячена аналізу перспектив та викликів, які виникають у зв'язку з можливим членством України в НАТО.

Метою даного дослідження є визначення ключових аспектів, що впливають на перспективи вступу України до НАТО. Робота спрямована на розкриття політичних, військових, економічних та соціокультурних факторів, які обумовлюють імовірність членства в альянсі та його вплив на безпековий ландшафт регіону.

Розглядаються історичні та геополітичні витoki стратегічного вибору України, аналізуються політичні дискусії та позиції різних суб'єктів українського суспільства щодо членства в НАТО. Робота охоплює оцінку військової готовності та реформ в сфері безпеки, а також розглядає можливі переваги та виклики, що виникають при потенційному вступі.

Висновки даного дослідження сприяють кращому розумінню перспектив вступу України до НАТО та нададуть рекомендації для ефективної реалізації цього стратегічного вибору в контексті глобальних та регіональних викликів.

Ключові слова: Україна, НАТО, безпека, геополітика, членство, військова готовність, стратегічний вибір.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
ПІДВАЛИНИ ТА ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ НАТО.	
НАТО – УКРАЇНА	9
1.1 Північноатлантичний Альянс: історія, функції, структура	9
1.2 Розвиток відносин НАТО – Україна	15
1.3 Реакція НАТО на російсько- Український конфлікт	18
1.4 Вступ України до НАТО: «за» та «проти», чи «коли» та «яким чином»	25
РОЗДІЛ 2	
УКРАЇНА – НАТО: ДІАГНОСТИКА ПАРТНЕРСТВА	29
2.1 Аналіз основних наслідків вступу України до НАТО	29
2.2 Ядерна політика Альянсу та можливості для України	40
2.3 Оборонні та військові питання	50
2.3.1 Питання коштів	55
2.3.2 Правові питання	56
РОЗДІЛ 3	
РІЗНИЦЯ МІЖ КОНСЕНСУСОМ ТА ОДНОСТАЙНІСТЮ В НАТО	59
3.1 Виклики партнерства	59
3.2 Вступ до НАТО крізь призму якості життя	66
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97

ВСТУП

Актуальність теми: Основний інтерес будь-якого суспільства полягає у тому, щоб мати належний рівень безпеки. Національна безпека та національні інтереси – дві взаємопов'язані суспільно-державні проблеми. Вони мають важливе значення для будь-якої людської спільноти з огляду на необхідність ліквідації й попередження загроз, здатних позбавити людей матеріальних і духовних цінностей та пошуку оптимальних способів прогресивного розвитку. Сучасний світ створив високі ставки в плані забезпечення національної та міжнародної безпеки. Для України, перебуваючи в умовах геополітичних турбуленцій та воєнних загроз, питання членства в НАТО визначається як ключовий аспект стратегії забезпечення національного благополуччя та стабільності. Розглядання перспектив вступу України до НАТО стає крайньою актуальністю у контексті подолання викликів та збереження територіальної цілісності.

Тому одним із важливих завдань української політичної науки є з'ясування особливостей безпеки України в нових геополітичних умовах, трансформації основних засад її соціально-економічного розвитку, безпосередньо у період воєнного стану. Можна мати багатство, однак лише надійна безпека гарантує можливість ним скористуватися. Без належного рівня безпеки багатство і добробут, як правило, становлять загрозу для того, хто ним володіє.

Аналіз історії відносин України та НАТО вказує на періодичність зміни динаміки взаємовідносин. Визначення ключових етапів та змін у підходах обох сторін допоможе прогнозувати можливі перспективи та виклики на шляху вступу.

Україна за свою історію втратила чимало історичних шансів отримати беззаперечне недоторкане становище. Зараз вперше в історії

маємо реальний шанс завершити блукання «манівцями історії» і приєднатись до спільноти найбільш розвинених та успішних країн, надійно та на довгу перспективу захистити власну безпеку та безпеку наших дітей. Підтримка членства України в НАТО по закінченню війни з РФ спирається на невідворотну практику боротьби ЗСУ на полі бою та організації колективної безпеки та оборони 31 країн-членів, що представляють різні континенти, культури та цивілізації.

Попри значні зусилля європейських народів, спрямовані на зміцнення власної безпеки, з'явилися виклики і загрози нового типу. Щодо сутності і змісту національної та міжнародної безпеки, то з початку повномасштабного вторгнення на терени незалежної держави – України, відбулися безпрецедентні загрози нового виміру та не бачених масштабів. Сучасні визначення у західних, і в українських виданнях, окреслюють безпеку переважно як: стан впевненості, спокою, забезпечення, а також його відчуття, і вказують, що вона означає відсутність загрози і захист перед небезпеками. Так як, війна в Україні триває, загроза поширення нової світової війни загострюється з кожним днем. Вплив Європи, об'єднання європейських народів перш за все полягає у військовій, гуманітарній, медичній, соціальній, макрофінансовій допомозі та застосування санкцій для економічного удару та послаблення росії на перспективу. Жодна європейська держава не залишилась осторонь, адже розуміння загрози з боку агресора може призвести до нової світової війни.

В решті решт, досягнути стандартів Альянсу- це вибір, який потребує кардинальних змін у побудові зовнішніх взаємин та внутрішніх перетворень. Події воєнного часу змусили нашу державу до миттєвих перетворень, від тіснішої співпраці - до історичних домовленостей; від осмислення та формування свого власного висновку щодо остаточного геополітичного напрямку нашої країни – до розбудови розширених та поглиблених відносин між Україною та Організацією

Північноатлантичного договору, визначення принципів, сфер та практичних механізмів консультацій заради більш безпечної Європи.

На сучасному етапі в світі зростає ступінь міжнародного взаємовпливу у всіх без виключення сферах суспільного життя. Значно активізувалися процеси глобалізації, інтеграції та регіональної співпраці. Нові незалежні держави колишнього радянського блоку змушені самостійно шукати відповіді на нові глобальні виклики в умовах багатополарності. Передусім вирішення потребують виклики щодо державотворчих процесів у політико – адміністративній, соціально-економічній та військово- технічній сферах.

Сучасні загрози безпеці мають багатоплановий та транскордонний характер.

Передусім, до них належать: тероризм, міграція, розповсюдження зброї масового знищення, «країни, що не відбулися», регіональні конфлікти, організована злочинність, наркоторгівля, нелегальна міграція та торгівля людьми не мають чітких географічних меж.

Розгляд можливих викликів, пов'язаних з членством в НАТО, та аналіз можливих переваг для України є важливим етапом у розумінні динаміки цього стратегічного рішення. Політичні, економічні та безпекові аспекти обговорюються для забезпечення об'єктивності.

Спроба України визначити своє місце в глобальній політичній системі вимагає вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки та ефективної реакції на виклики сучасного світу. Членство в НАТО може виступати як стратегічна платформа для цих завдань.

Метою курсової роботи є формулювання теоретично обґрунтованих і практично підтверджених висновків щодо визначення

правової природи, компетенції, складу, порядку формування, правових засад функціонування та юридичної сили НАТО, а також особливостей міжнародно-правового співробітництва між Україною та НАТО. Окрім цього, мета даної магістерської роботи полягає в системному аналізі перспектив вступу України до НАТО, ідентифікації ключових чинників, які впливають на прийняття цього стратегічного рішення.

Завдання – визначити етапи зародження і розвитку НАТО; вивчення історичних аспектів відносин, аналіз політичної ситуації, оцінку військової підготовки та визначення переваг та викликів для України у контексті її можливого членства в НАТО, встановити значення та вплив даної міжнародної організації на політику України та світу; охарактеризувати процес формування та діяльності НАТО; виявити сфери компетенції та обсяг повноважень НАТО; встановити значення вступу України до НАТО; встановити форми та перелік документів, що пов'язують Україну та НАТО.

Об'єктом дослідження є міжнародно – правові відносини, пов'язані з функціонуванням НАТО в системі військової політики світу та майбутнього для України.

Предметом дослідження є поняття про структуру, повноваження, військова та соціальна діяльність НАТО у світі, як системи, а також теоретичні та практичні питання України у складі НАТО.

При написанні роботи використовувались такі основні методи: порівняння; структурного аналізу; логічний; узагальнення. Методологічну та інформаційну базу дослідження склали праці вчених у сфері європейської інтеграції, нормативні документи, довідкові джерела, ресурси мережі Інтернет.

Структура роботи. Магістерська робота складається із анотації вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (52 найменування). Основна частина викладена на 97 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ПІДВАЛИНИ ТА ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ НАТО.

НАТО – УКРАЇНА

1.1 ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНИЙ АЛЬЯНС: ІСТОРІЯ, ФУНКЦІЇ, СТРУКТУРА

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) є об'єднанням, яке складається з 31 країни Північної Америки та Європи та було створено з метою досягнення цілей Північноатлантичного договору, підписаного 4 квітня 1949 року.

Згідно з Договором, фундаментальною роллю НАТО є збереження свободи та безпеки країн – членів шляхом використання політичних та військових засобів. НАТО відіграє важливу роль, яка дедалі зростає, з питань управління кризовими ситуаціями та миротворчої діяльності. Спочатку НАТО створювалося для протистояння соціалістичній системі, а не загрозі, що несе міжнародний тероризм цивілізації, включаючи і великі, і маленькі країни. Тепер вже абсолютно ясно, що проти спільної загрози потрібні спільні дії. Характер загрози змінився, необхідні для боротьби з нею засоби – теж, однак принцип залишився тим же самим – колективна оборона країн, об'єднаних спільними цінностями. Можна сказати, що змінилося сучасне розуміння безпеки. Разом з тим, необхідність забезпечувати її залишилась, навіть стало більш гострою, ніж наприкінці 40-х років минулого століття. Повномасштабне вторгнення не просто скорегувало дії НАТО, а й змусило активізувати всі інституції та політичні впливи в напрямку проти нового виклику щодо запобігання розширення кордонів війни і країн – учасників. Північноатлантичний альянс впродовж свого існування виявляв здатність

адаптуватися та виявило свою гнучкість по відношенню видозмін архітектури глобальної безпеки.

Основними підвалинами для заснування НАТО стало підписання у березні 1948 року Брюсельського договору 5 західноєвропейськими державами (Бельгією, Люксембургом, Нідерландами, Великою Британією, Францією) про створення спільної системи оборони з метою більш ефективного протистояння ідеологічній, політичній та військовим загрозам національної безпеки.

Згодом відбулися переговори зі Сполученими Штатами Америки та Канадою щодо створення єдиного Північноатлантичного альянсу на засадах гарантії безпеки та взаємних зобов'язань між Європою і Північною Америкою. Держави, що підписали Брюсельський договір, запросили Данію, Ісландію, Італію, Норвегію і Португалію взяли участь у цьому процесі.

Кульмінацією цих переговорів стало підписання Вашингтонського договору в квітні 1949 року, що започаткував діяльність організації Північноатлантичного договору (**North Atlantic Treaty Organization – NATO**).

Північноатлантичний договір - головний документ Організації, який відповідає вимогам Статуту Організації Об'єднаних Націй та легітимним міжнародним договором.

Хронологію заснування та розширення НАТО зібрано у таблиці нижче:

Хронологія заснування та розширення НАТО

1949 р.	Заснування НАТО. Підписання Вашингтонського договору 4 квітня. Заснування альянсу підтримали Бельгія, Данія, Франція, Ісландія, Італія, Канада,
---------	---

	Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Сполучене Королівство, США
До НАТО приєдналися:	
1952 р.	Греція і Туреччина
1955 р.	Федеративна Республіка Німеччина
1982 р.	Іспанія
1990 р.	Німецька Демократична Республіка (як складова ФРН)
1999 р.	Чеська Республіка, Угорщина і Польща
2004 р.	Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія
2009 р.	Хорватія і Албанія
2017 р.	Чорногорія
2020 р.	Північна Македонія
2023 р.	Фінляндія

Країни- члени взяли на себе зобов'язання підтримувати та розвивати свою обороноздатність, індивідуально та спільно забезпечувати основу для колективного воєнного планування.

Договір про створення НАТО забезпечує рамки для консультації між країнами – членами, коли одна з них відчуває, що її безпека знаходиться під загрозою.

Договір проголошує, що кожна європейська держава, котра здатна втілювати у життя принципи цього Договору та сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні, може бути запрошена до членства в Альянсі.

Текст Договору чітко визначає, що головним завданням НАТО є колективна безпека та оборона, а не напад чи агресія. Альянс у своїх принципах і діяльності дотримується норм ООН і діє за її мандатом.

Хоча підписання Північноатлантичного договору стало початком існування Організації, військову структуру, яка була б в змозі ефективно координувати дії новостворених союзників, не було забезпечено. Ситуація змінилася, коли у 1949 році Радянський Союз здійснив перші ядерні випробування, а також з розв'язанням у 1950 році корейської війни, внаслідок чого напруженість істотно зросла. Наслідки для Альянсу були далекосяжними: невдовзі в НАТО було започатковано об'єднану командну структуру із військовим штабом, що розташувався у паризькому передмісті Рокенкур поблизу Версаля. Це був штаб Верховного головнокомандувача Об'єднаними збройними силами НАТО (штаб ВГК ОЗС НАТО) в Європі, а його першим командувачем став генерал Дуайт Д. Ейзенхауер. Слідом за цим, країни – члени Альянсу ухвалили рішення створити Постійний цивільний секретаріат у Парижі і призначили першого Генерального секретаря організації. Ним став лорд Ісмей з Великої Британії.¹

Поступово завдяки програмам допомоги й наявності парасольки безпеки у Західній Європі було відновлено політичну стабільність і відкрито шлях до повоєнного економічного дива. Почався процес приєднання до Альянсу нових членів. Так, у 1952 році до НАТО вступили Греція і Туреччина, а у 1955 – Західна Німеччина. Європейська політична інтеграція робила перші несміливі кроки. У відповідь на вступ до НАТО Західної Німеччини Радянський Союз і держави Східної Європи, що перебували у зоні його впливу, створили у 1955 році Організацію Варшавського договору. Це означало початок непростих часів протистояння у Європі, символом якого стало зведення Берлінського муру у 1961 році. Тоді НАТО керувалася стратегією «масованої відплати».

¹ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Контури європейської безпеки; процес створення. Київ (2017).

Тобто, якби Радянський Союз здійснив напад, НАТО відреагувала б із застосуванням ядерної зброї.

Метою такої стратегії було стримування обох сторін від будь-яких ризикованих кроків, адже навіть найменш масштабний напад міг би призвести до повноцінного завдання взаємних ядерних ударів. Водночас стратегія «масованої відплати» дала змогу державам – членам Альянсу зосередитися на економічному розвитку замість того, щоб інвестувати непомірні кошти у розбудову звичайних збройних сил. Саме тоді Альянс почав перебирати на себе, крім військової, також політичну роль. З самого початку заснування Альянсу менші держави-члени виступали, зокрема, за поглиблення невійськової співпраці. Запуск радянського космічного супутника «Спутнік» у 1956 році підштовхнув членів Альянсу до тіснішої наукової співпраці. У Звіті, поданому Північноатлантичній раді міністрами закордонних справ Норвегії, Італії й Канади – так званому Звіті трьох мудреців – рекомендується активно розвивати процес політичних консультацій і наукової співпраці всередині Альянсу. На основі висновків Звіту було, зокрема, створено Наукову програму НАТО.

Хочу зупинитись на такому моменті в історії, як Падіння Берлінського муру 9 листопада 1989 року. Здавалося б, символізувало нову добу відкритих ринків, демократії і миру. Країни – члени Альянсу раділи і не могли повірити, спостерігаючи, як сповнені оптимізму демонстранти, скинули один за одним комуністичні уряди в країнах Східної Європи. Проте існувала і невизначеність, що лякала. Чи буде об'єднана Німеччина позаблоковою? Що буде з ядерною зброєю на території колишніх радянських республік? Чи не стане знову націоналізм прокляттям європейської політики? Для НАТО це був доленосний момент: вирішувалося, чи буде надалі потреба в Атлантичному альянсі.

НАТО і досі існує, хоча Радянського Союзу вже давно немає. Два завдання НАТО, які стояли перед Альянсом з моменту його

започаткування, навіть якщо їх не закріплено офіційно, продовжують бути актуальними: запобігати відновленню войовничого націоналізму в Європі і забезпечувати фундамент колективної безпеки з метою просування демократизації й політичної інтеграції країн Європи з тією лише різницею, що визначення «Європа» нині поширилося також на східний регіон. Проте, перш ніж можна було очікувати зміцнення миру і безпеки, слід було позбутися привидів минулого, що продовжували непокоїти Європу.

Зараз цей привид не просто ожив, а довгі роки лукаво готувався до вторгнення на територію демократичної, незалежної та вільної держави – України, хоч і не члена НАТО. Усі питання в НАТО вирішуються на основі консенсусу, тобто спільної згоди. Це означає, що за існування заперечень з боку хоча б однієї країни, рішення може бути не прийняте. До падіння Берлінського муру НАТО була статичною організацією: власне її існування було достатньо для стримування Радянського Союзу. Минули часи доктрини «ядерної відплати», властивої періоду холодної війни. Вона поступилася місцем рішучості застосовувати військову силу у разі, якщо усі засоби мирного врегулювання вичерпано. При цьому застосування сили має бути ретельно виміряне і максимально обережне і має поєднуватися з дипломатичними й гуманітарними зусиллями з метою припинення конфлікту, у разі необхідності також за межами традиційної зони відповідальності Альянсу. До слова, у нас не має права звинувачувати НАТО у нерішучості, адже Україна не є членом НАТО.²

²Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Що таке НАТО? Створення, розвиток та сучасний стан. Київ (2017).

1.2 РОЗВИТОК ВІДНОСИН НАТО -УКРАЇНА

Відносини між НАТО та Україною було офіційно започатковано у 1991 році, коли, відразу після розпаду Радянського Союзу та набуття державного суверенітету, Україна вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (ЗПАС), згодом перейменовану на Раду євроатлантичного партнерства (РЄАП).

Через кілька років, у 1994 році, Україна першою із держав СНД приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру» - широкомасштабної ініціативи практичної співпраці в галузі безпеки й оборони між НАТО та країнами -партнерами на двосторонній основі.

Невдовзі Україна довела свою відданість справі зміцнення безпеки на євроатлантичному просторі, долучившись до участі в миротворчих операціях під проводом НАТО та Балканах наприкінці 90-х років.

Зміцненню Європейської безпеки й стабільності сприяли також такі кроки України: відмова від ядерної зброї та приєднання до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, врегулювання суперечок з сусідніми країнами стосовно кордонів та статусу нацменшин, а також ратифікація Договору про відкрите небо, спрямованого на забезпечення прозорості та здійснення контролю над озброєннями держав-учасниць Договору. Далі розпочалися консультації, підписання Хартії з розширенням спільних демократичних цінностей, співробітництво та практичне виконання завдань у подальшому розвитку відносин Україна- НАТО, було розроблено широку програму співробітництва у багатьох сферах, таких як оборонна реформа, економічні аспекти безпеки, військова співпраця, озброєння, наука та охорона довкілля.

З метою налагодження ефективного співробітництва Україна відкрила дипломатичну місію при НАТО та призначила військових

офіцерів для роботи в Центрі координації партнерства при оперативному штабі НАТО у м. Монсі (Бельгія). У Києві діє Центр інформації та документації НАТО, який має на меті роз'яснювальну діяльність НАТО та переваги партнерства між Україною та НАТО, а також Офіс зв'язку НАТО, який забезпечує контакти з Міністерством оборони України, Міністерством закордонних справ України та структурами сектора безпеки з метою сприяння Україні в реформуванні структур безпеки та оборони.

Зараз, сьогодні, кожного дня Україна робить значний внесок у зміцненні міжнародної безпеки та боротьбу з тероризмом. Україну було залучено до операції «Незламна свобода» під проводом США, на Середземному морі «Активні зусилля».

Із затвердженням Президентом України Стратегічного оборонного бюлетеня України на період до 2015 року було завершено проведення Оборонного огляду в Україні.

Метою Оборонного огляду було приведення організаційної структури, чисельності та матеріально-технічного оснащення Збройних Сил у відповідність до вимог, що визначаються рівнем воєнної небезпеки та покладеними на Збройні Сили завданнями, можливостями ресурсного забезпечення, а також вимогами оперативної сумісності зі збройними силами країн-членів НАТО.³

Проведення Оборонного огляду передбачається кожні 6 років, окрім інших термінів встановлених законодавством України. Це є підтвердженням того, що проведення оцінки та подальше реформування сектору оборони України є одним із ключових пріоритетів співпраці з НАТО. Першорядне значення надається підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки і оборони, які мають вирішальне значення

³ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України «НАТО і Україна». Київ (2017)

для демократичного розвитку України й зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону.

Внаслідок російсько-українського конфлікту НАТО розширила підтримку, що надається Україні, у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей. Держави-члени Альянсу засуджують і ніколи не визнають незаконну та нелегітимну анексію Криму росією, також засуджуючи її дестабілізуючі й агресивні дії на сході України та у Чорноморському регіоні. Було збільшено присутність НАТО у Чорному морі й активізовано співпрацю у військово-морській галузі між НАТО та Україною і Грузією.

З часу Варшавського саміту НАТО у липні 2016 року практичну підтримку Україні з боку НАТО оформлено у вигляді Комплексної програми допомоги (КПД) Україні.

У червні 2017 року Верховна Рада України ухвалила закон, яким членство в Альянсі знову визнано стратегічним пріоритетом національної зовнішньої і безпекової політики держави. У 2019 році відповідна поправка до Конституції України набула чинності.

У вересні 2020 року Президент України Володимир Зеленський ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО з метою набуття країною членства в Альянсі.⁴

⁴ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Бази НАТО в Україні: реалії і домисли». Київ, 2018. (С. 4-5, С. 13).

1.3 РЕАКЦІЯ НАТО НА російсько- УКРАЇНСЬКИЙ КОНФЛІКТ

Від самого початку російсько-українського конфлікту у 2014 році, НАТО дотримувалася непохитної позиції цілком на підтримку суверенітету і територіальної цілісності України у межах міжнародно визнаних кордонів. Держави– члени Альянсу суворо засуджують і ніколи не визнають незаконну і нелегітимну анексію Криму росією, східних областей України і виступають проти його тимчасової окупації. Внаслідок цього, держави–члени Альянсу вирішили призупинити усіляке практичне цивільне та військове співробітництво з росією, втім залишивши відкритими політичні і військові канали зв'язку. Було здійснено зміцнення позиції НАТО у галузі стримування шляхом розгортання додаткових сил у центральній, східній та південно-східній частині Альянсу, а також активізовано допомогу Україні з боку Альянсу у вигляді підготовки особового складу і поставок військової техніки і оборонної зброї.

Структурую співпрацю, дії та реакції від початку співпраці незалежної України до сьогодні:

- Діалог і співпраця розпочалися, коли Україна, яка щойно набула державної незалежності, вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) і програми «Партнерство заради миру» (1994 рік).
- Відносини набули подальшого розвитку внаслідок підписання у 1997 році Хартії про особливе партнерство, на основі якої було започатковано Комісію Україна – НАТО (КУН), що мала опікуватися розвитком співпраці.⁵

⁵ ГОРБУЛІН В.П., КАЧИНСЬКИЙ А.Б. Засади національної безпеки України: Підручник.- К. :Інтертехнологія, 2019. – 273 с.

- Починаючи з 2009 року, КУН наглядала за процесом євроатлантичної інтеграції України, зокрема, за перебігом реформ за Річною національною програмою (РНП).
- Надалі співпраця продовжувала поглиблюватися на взаємовигідних засадах, причому Україна бере активну участь в операціях і місіях під проводом НАТО.
- НАТО надає першорядного значення підтримці всеосяжних перетворень у галузі безпеки і оборони в Україні. Ці реформи мають вирішальне значення для демократичного розвитку України й зміцнення її здатності забезпечувати власну оборону.
- З часу Варшавського саміту НАТО у липні 2016 року практичну підтримку Україні з боку НАТО оформлено у вигляді Комплексної програми допомоги (КПД) Україні.
- У червні 2017 року Верховна Рада України ухвалила закон, яким членство держави в Альянсі знову визнано стратегічним пріоритетом національної зовнішньої і безпекової політики. У 2019 році відповідна поправка до Конституції України набула чинності.
- У вересні 2020 року Президент України Володимир Зеленський ухвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка забезпечує основу для поглиблення особливого партнерства між Україною і НАТО з метою набуття країною членства в Альянсі.⁶
- Починаючи з 2014 року, у зв'язку з незаконною анексією Криму росією, НАТО розширила підтримку, що надається Україні, у галузі розвитку потенціалу і розбудови спроможностей. Держави-члени Альянсу засуджують та ніколи не визнають незаконну та нелегітимну анексію Криму росією, а також її дестабілізуючі й агресивні дії на сході

⁶ Політологія. За редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. Друге видання, перероблене і доповнене. Київ «Здоров'я», 2019. (С.733, 742).

України та у Чорноморському регіоні. Збільшено присутність НАТО у Чорному морі й активізовано співпрацю у військово-морській галузі між НАТО та Україною і Грузією.

- НАТО у найсуворіший спосіб засуджує загарбницьку війну росії проти України. Ця війна істотно підриває міжнародну безпеку і стабільність, становить тяжке порушення міжнародного права. Держави-члени НАТО ⁷закликають росію негайно припинити військові дії, вивести усі війська з території України і схилитися до дипломатії.
- Альянс також засуджує спроби росії незаконно приєднати чотири області України – Донецьку, Луганську, Херсонську і Запорізьку. Псевдореферендуми у цих областях були організовані москвою і нав'язані Україні. Вони не мають легітимності, і НАТО ніколи їх не визнає.
- НАТО стоїть на боці народу України і її легітимного, демократично обраного президента, парламенту і уряду. Цілковита підтримка Альянсом територіальної цілісності і суверенітету України у межах міжнародно визнаних кордонів буде незмінною.⁸

Заява Північноатлантичної ради з нагоди першої річниці початку загарбницької війни Росії проти України говорить про те, що це найсерйозніша загроза євроатлантичній безпеці за останні десятиліття. Та як держави-члени Північноатлантичного союзу, підтверджують їхню солідарність із урядом і народом України у героїчному захисті нашої нації, нашої землі та всіх спільних цінностей. Вони співчують за трачені життя і засуджують трагічні страждання людей через руйнування, у тому числі,

⁷ Інститут Євро – Атлантичного співробітництва. Україна – НАТО: міфи і реальність (посібник). (С. 3).

⁸ Політологія. За редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. Друге видання, перероблене і доповнене. Київ «Здоров'я», 2019. (С.735, 743).

житлових районів, а також цивільної та енергетичної інфраструктури України, спричинених незаконною війною Росії.⁹

Прозвучала підтримка проте, що надалі Альянс посилює політичну та практичну підтримку України через те, як ми - українці захищаємо себе від вторгнення Росії і пообіцяли надавати підтримку так довго, як це буде необхідно для забезпечення перемоги України. У цьому контексті НАТО продовжить тісну координацію із зацікавленими сторонами, включно із міжнародними організаціями, зокрема ЄС, а також із країнами-однодумницями. НАТО сповнене рішучості підтримати довгострокові зусилля України щодо забезпечення її вільного і демократичного майбутнього. Вони підтверджують нашу непохитну підтримку незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаних кордонів. Сказано було про цілковиту підтримку на невіддільне право України на самооборону і наш вільний вибір механізмів гарантування власної безпеки.

На саміті НАТО відкрито заявляли про те, як війна росії загрожує глобальній безпеці. Зокрема йдеться про енергетичний шантаж з боку росії, її вплив на глобальне постачання продовольства, в тому числі припинення зернової угоди, її зловмисні гібридні дії, її кампанія дезінформації в усьому світі, кібератаки, а також її безвідповідальна ядерна риторика – чітко демонструють зневагу росії до міжнародних норм і благополуччя мільярдів людей в усьому світі.

Чи не вперше НАТО офіційно заявляє про прагнення до миру, безпеки та стабільності в усьому євроатлантичному регіоні. НАТО- це оборонний альянс і вони суттєво зміцнюють потенціал стримування й оборони, а також зберігають готовність захистити кожен квадратний сантиметр території країн-членів НАТО. НАТО сильніша та згуртована,

⁹ Джерело інтернет: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_212268.htm?selectedLocale=uk

аніж будь – коли та готова зміцнювати партнерство з Україною по мірі того як ми реалізовуватимемо свої євроатлантичні прагнення.

Що особливо важливо на етапі співпраці, так це Програма вдосконалення військової освіти.

Програма вдосконалення військової освіти (ПВВО) сприяла вдосконаленню і реструктуризації системи військової освіти і професійної підготовки України, охоплюючи вісім закладів вищої військової освіти і п'ять центрів підготовки сержантського і старшинського складу. До того ж у рамках ПВВО НАТО надає дорадчу підтримку з питань управління закладами військової освіти, допомагаючи викладацькому складу з питань методики викладання й розробки курсів із розвитку навичок лідерства і процесів ухвалення рішень.

Україна не є членом НАТО. Україна є країною-партнером НАТО, а це означає, що вона має тісну співпрацю з НАТО, але на неї не розповсюджується гарантія безпеки, запроваджена в договорі про заснування Альянсу.¹⁰

Наше століття перебуває у наполегливому, навіть відчайдушному пошуку концепції світового порядку. Загроза хаосу співіснує з без прецедентною взаємозалежністю: ідеться про поширення зброї масового знищення, розпад держав, наслідки хижацького ставлення до природного середовища, невикорінені практики геноциду, а також поширення нових технологій, що загрожують вивести конфлікти за межі людського контролю чи розуміння. Нові методи збору та передачі інформації, як ніколи раніше, об'єднали регіони й надали подіям глобального виміру, однак у спосіб, який пригнічує рефлексію, вимагаючи

¹⁰ Політологія. Видання друге, перероблене доповнене. За редакцією В.П. Горбатенка. Київ 2011. (С.445-447; С.452-453).

від лідерів негайного реагування у вигляді гасел. Можливо, ми зіткнулися з періодом, у якому майбутнє визначатимуть сили, не обмежені жодним порядком?¹¹

Історія більшості цивілізацій – це оповідь про злети і падіння імперій. Порядок визначався особливостями їхнього внутрішнього управління, а не досягнення рівноваги між державами: сильний, коли центральна влада була згуртованою, а мир визначався засягом імперської влади. Світ зазнав чимало політичних і соціальних потрясінь та імперських тиранів, та путін відзначатиметься в історії саме таким – імперським тираном, що руйнує світовий порядок. На мою думку, США – країна член НАТО є також країною, що визначає напрямок світового порядку та відіграє незамінну роль у пошуку світового порядку і зараз США необхідно розпочати вирішення цього завдання, досягнувши спочатку згоди і з цією роллю, і з самою собою.

Суть історичних подій рідко буває повністю очевидною для тих, хто живе в часи їхнього розгортання. Війна в Україні може розглядатися як подія, що каталізувала поальшу трансформацію регіону, фундаментальний характер якої поки що невідомий і очікує на довгостроковий результат «Української весни», українських геополітичних викликів, а всім країнам світу визначитися з духом терпимості й мирного компромісу.

У даний час, гасла Америки звучать таким чином, що вони нація, яка проголошує ціллю війни не тільки покарання своїх ворогів, а й поліпшення життя їхнього народу, яка прагне перемоги не для панування, а для обміну плодами свободи, має особливий характер. Америка

¹¹ Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті/пер. з англ. Надія Коваль.- К.: Наш формат. – 8 С.

не була б вірна собі, якби відмовилася від свого сутнісного ідеалізму. Вона також не могла б заспокоїти друзів (або здобути перемогу над противниками), відкидаючи цей основний аспект свого національного досвіду. Але, щоб бути ефективними, ці бажані аспекти політики мають поєднуватися з несентиментальним аналізом основних чинників, зокрема культурної та геополітичної конфігурації інших регіонів і самовідданості та винахідливості супротивників, що заперечують американські інтереси й цінності. Моральні прагнення Америки повинні поєднуватися з підходом, який бере до уваги стратегічний елемент політики в термінах, які американський народ може підтримувати протягом кількох політичних циклів. Колишній Держсекретар США Джордж Шульц мудро сформулював американську амбівалентність:

Американці, будучи моральним народом, бажають, щоб їхня зовнішня політика відображала цінності, які ми сповідуємо як нація. Але американці, будучи практичним народом, також хочуть, щоб їхня зовнішня політика була ефективною.

Американські внутрішньополітичні дебати часто описують як змагання між ідеалізмом і реалізмом. Може виявитися - для Америки і решти світу - що якщо Америка не зможе діяти в обох режимах одночасно, то вона не зможе виконати жодного з них. Тому виникає питання, де зараз у цій внутрішньополітичній війні Америки знаходиться «питання» України?

1.4 ВСТУП УКРАЇНИ ДО НАТО: «ЗА» та «ПРОТИ», чи «КОЛИ» ТА «ЯКИМ ЧИНОМ»

Заявку було подано напрочуд вчасно – 30 вересня 2022 року. І тепер нас не зупинити ні орбанам, ні іншим надто поміркованим лідерам деяких держав НАТО.

Після того, як 30 вересня путін підписав укази про «приєднання» до рф чотирьох частково окупованих українських регіонів, президент України оголосив, що країна подає заявку на вступ до НАТО у прискореному порядку. Це гідна і правильна відповідь на безчинство путіна. В цьому ж ключі – рішення про відмову від компромісів та переговорів з кремлівським нелюдом, який «не знає, що таке гідність і чесність».

Попри це, в Мережі почалася дискусія про те, а чи було це рішення узгоджене з партнерами, чи ні? Генсек НАТО Єнс Столтенберг вирішив того ж дня провести терміновий брифінг для медіа. Так, на цьому брифінгу він був обережний у висловах і жодної конкретики щодо українських перспектив не дав. Але цьому не варто дивуватися, інакше й бути не могло: генсек в НАТО самостійно нічого не вирішує, він лише координує діяльність організації. А вирішують – усі країни-члени Альянсу, при цьому рішення має бути консенсусне, тобто одностайне.

Протягом трьох діб Україна отримала тверду підтримку щодо майбутнього членства України в НАТО глав дев'яти країн Північноатлантичного Альянсу з Центральної та Східної Європи. Так, спільну заяву підписали: президент Чехії Мілош Земан, президент Естонії Алар Каріс, президент Латвії Егілс Левітс, президент Литви Гітанас Науседа, президент Північної Македонії Стево Пендаровський, президент Чорногорії Міло Джуканович, президент Польщі Анджей Дуда, президент

Румунії Клаус Йоганніс та президентка Словаччини Зузана Чапутова. Ще однією країною, яка підтримала вступ України до НАТО, стала Канада.

Що кажуть інші? У решти країн- членів НАТО реакція дещо стриманіша. Як переконує глава МЗС Дмитро Кулеба, далі нас чекають непрості переговори. Але українські дипломати знають, що робити. Прочитую міністра: «Президент Зеленський поставив задачу всій дипломатичній команді готуватися до двосторонніх переговорів з країнами-членами Альянсу щодо вступу України. Буде розгорнута така ж машина, яка працювала над забезпеченням підтримки заявки на отримання статусу члена в ЄС. Будемо вести адвокацію, спілкуватися. Я буду говорити з країнами відповідними, з генеральним секретарем НАТО. Ми розуміємо, де будуть проблеми. Ми розуміємо, де буде максимальна підтримка. Ми будемо вирішувати ці проблеми».¹²

На мою ж особисту думку, то всі проблеми і незавершені переговори прийдуть до завершення, коли буде завершення війни в Україні перемогою України. Жодна країна Альянсу не мовила категоричного «ні». Ми де-факто союзники. Цього вже досягнуто. Де-факто наша країна пройшла свій шлях до НАТО. Де-факто, вже доведено взаємо сумісність зі стандартами Альянсу. Зараз це відбувається в реальності для України на полі бою з озброєнням, спорядженням, медичними засобами, спецтехнікою та навченими військовими за стандартами НАТО.

Україна ще ніколи не була одночасно так близько, і так далеко до НАТО, як сьогодні. З одного боку, чи не вперше в історії України у суспільстві існує доволі потужна підтримка інтеграції України до НАТО. Після анексії Криму, гібридної війни на Сході України, а далі повномасштабного вторгнення, українці переосмислили загрози щодо

¹² Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Основні пріоритети імплементації плану дій Україна – НАТО». Київ, 2018. – 85 С.

існування самої держави, цілеспрямованого знищення нації і зрозуміли, в чому, власне, полягає перевага колективної безпеки. Хоча є питання, наскільки стабільною буде ця підтримка. Якою мірою це є усвідомленим вибором, чи лише реакцією на загрозу з боку росії.¹³

Після агресії росії українці переосмислили загрози, які стоять перед державою і зрозуміли, в чому, власне, полягає перевага колективної безпеки.

З іншого боку, росія шляхом військової агресії проти України суттєво ускладнила потенційну інтеграцію України до НАТО.

По-перше, так зване Дослідження НАТО з питань розширення від 1995 року наголошує, що неврегульовані конфлікти чи зовнішні територіальні суперечки можуть стати на заваді членству в Альянсі. Окуповані території та подальша ескалація на європейському континенті робить перспективу членства в НАТО для України дуже віддаленою.

По-друге, російська агресія в Криму і на Сході України, напад росії на незалежну державу, перетворила Україну на контрибутора безпеки. Україна перетворилася на елемент у системі європейських держав, яка забезпечує безпеку, яка не просто надає інформацію для підтримки безпекових систем чи програм, а стала базою практики програми безпеки НАТО та вдосконалює її до свого максимуму щохвилини крізь призму боротьби на полі бою. Конфлікт між росією і Україною - це джерело загрози для європейської безпеки. Сьогодні Україні є що запропонувати НАТО: передусім, цінний досвід протидії гібридній війні та захисту територіальної цілісності у воєнний час.

Україна опинилась у певному зачарованому колі. З одного боку, НАТО всіляко повторює, що в Україні є право на власний вибір, зокрема і

¹³ Клімкін: Альтернативи вступу в НАТО для нас не існує, ЛІГАБізнесІнформ, 25.05.2023. Режим доступу: http://news.liga.net/interview/politics/5853822-klimkin_alternativy_vstupleniyu_v_nato_dlya_nas_ne_sushchestvuet.htm

в тому, що стосується інтеграції до НАТО. З іншого боку, членство України в НАТО, на сьогодні неможливе, аж до завершення війни. Існує своєрідне геополітичне лукавство: вибір зроблено, але втілити його неможливо. Це розуміють, як у Брюсселі, так і в Києві.¹⁴

Якщо раніше Україна була готова піти на поступки щодо ЛНР та ДНР та статусу російської мови, то після повномасштабного вторгнення пріоритети та напрями змінили свій безкомпромісний курс. Нарешті зрозуміло, що задля досягнення миру не можна поступатися своєю територією, мовою, культурою, народом.

¹⁴ Більшість українців підтримує поступки влади заради припинення війни на Донбасі, опитування GFK Україна від 13.03.2015. – Режим доступу: <http://www.gfk.com/ua/news-and-events/press-room/press-releases/pages/postupky-vlady-dlya-prypynennia-viyny.aspx>

РОЗДІЛ 2

УКРАЇНА – НАТО: ДІАГНОСТИКА ПАРТНЕРСТВА

2.1 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАСЛІДКІВ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

Територіальна цілісність і безпека України при вступі до НАТО суттєво зміцниться. Захист своїм країнам - членам надає уся воєнна, політична й економічна потуга країн-членів НАТО, загальне населення яких становить більше 900 мільйонів, і які забезпечують понад 65% світових оборонних витрат.

Завдяки відносинам з НАТО Україна вже отримала важливу психологічну підтримку з боку найпотужнішого воєнного альянсу. Україна отримує політичну підтримку законних інтересів своєї безпеки.

Альянс має у своєму розпорядженні як національні збройні сили своїх членів, так і інтегровані військові формування під прямим управлінням НАТО. Загальна кількість усіх сил країн-членів НАТО сягає близько 3,9 млн військових.

Згідно з Північноатлантичним (Вашингтонським) Договором, країни-члени беруть зобов'язання підтримувати та розвивати свою обороноздатність, індивідуально та спільно здійснювати колективне воєнне планування.

Розширення НАТО створює в регіоні сприятливий клімат геополітичного плюралізму, у якому інтереси України як суб'єкта міжнародної політики можуть бути задоволені, адже питання війни в Україні зараз на арені не тільки збройного протистояння, але й вирішального політичного впливу заради збереження демократичних суспільних цінностей. Свого часу росія визнала непорушність українських кордонів саме завдяки НАТО. Україна, яка є більшою за своїх

сусідів на Заході, має важливе геополітичне розташування та достатні ресурси для реалізації свого впливу в межах військово-політичного союзу, та може розраховувати на поважне становище в НАТО.

Вступ до НАТО після перемоги зміцнить суверенітет України і не становитиме жодної загрози для нього. При набутті членства в НАТО за Україною залишатиметься безумовне і виключне право розпоряджатися власними військовими. Щодо того, посилати чи ні свої війська за кордон, завжди останнє і вирішальне слово буде за Києвом. Війна в Україні продемонструвала всьому світові – і ворогові – росії, та партнера – НАТО, що українські війська досягли неймовірного досвіду в боротьбі, військовій справі, мужності, незламності і небачених випробувань саме у бойових діях. Ворог застосував заборонену зброю, ЗСУ вистояло; ворог втікав під тиском наступу з Херсону; ворог знищує міста, та українці не стають слабшими, а лють у помсті найстрашніша, тому ворог гине тисячами. Так, є поразки та колосальні втрати, та перемогу не здобути іншим шляхом. НАТО не порушує своїх правил, тому пряма боротьба, хоч із спільним ворогом, покладена на Україну.

НАТО – це союз суверенних держав, а не наддержавна організація. Жодне рішення, що стосується будь-кого, навіть найменшого члена НАТО, не може бути ухвалене в обхід суверенного уряду цієї країни.

Вступ до НАТО знімає загрозу перетворення України на «буферну зону». Перебування України у так званій «сірій зоні» між росією і Заходом спровокувало події сьогодення. Конфлікт, війна, повномасштабна агресія росії ще більше переконує нас до дії невідворотного вступу до Альянсу. Програти ми не можемо, щоб не втратити свою державність, свою ідентичність, свій народ. А завдяки інтеграції України до НАТО політична Європа отримає в цілому завершені форми, що сприятиме зменшенню конфліктного потенціалу в

Європі, оскільки суперечності між євроатлантичною спільнотою та росією не матимуть такого ґрунту, як невизначеність геополітичної належності держави.

Водночас, завдяки розширенню НАТО в Європі було ліквідовано лінії розподілу, які залишилися після «холодної війни», суттєво зменшено географічні «сірі зони» - території, на яку не поширюються гарантії безпеки НАТО або росії. Саме національним інтересам України відповідає, щоб держава знайшла місце в новій геополітичній ситуації, яке б надійно гарантувало суверенітет, територіальну цілісність, національну безпеку, стабільність та прогресивний розвиток.

Гарантії зовнішньої безпеки з боку НАТО позитивно впливають на процеси демократизації в державі. Норми і стандарти НАТО змушують політичні еліти відмовлятися від зовнішньополітичного авантюризму, зміцнюють міжнародну відповідальність та не дають можливості владі інспірувати зовнішні конфлікти задля вирішення своїх внутрішньополітичних задач. Тобто, пояснюючи детальніше, стандарти НАТО вимагають, щоб політичні лідери відмовлялися від зайвих пригод у зовнішній політиці, підсилюючи відповідальність перед міжнародним співтовариством. Кажуть, що це також унеможлиблює владі використовувати зовнішні конфлікти для вирішення своїх політичних проблем. Частково, так і відбувається, але зваживши зовнішньополітичну поведінку Угорщини, можна заперечити. Адже внутрішня ситуація держави, що ревно підтримує росію, рівним чином впливає на ситуацію у всій Європі, заваджуючи таким чином, реалізовувати відкриту та незаангажовану політику між країнами – членами НАТО та на разі являє собою прямим протиріччям щодо Українського успіху.

Норми та стандарти НАТО закладено у преамбулі Вашингтонського договору – «демократія, індивідуальні свободи і

правління закону». Згідно зі статтею 10 договору цих же принципів мають дотримуватися й претенденти на вступ до НАТО.¹⁵

Інтерес до питань демократичного розвитку країн-членів Північноатлантичного Альянсу, традиційно зацікавленого насамперед у проблемах безпеки, пояснюється просто.

По – перше, країни НАТО об'єдналися значною мірою на засадах підтримки демократії та прав людини, на протигагу тоталітарним державам. Демократія стала одним з головних «візитних карток» держав Заходу. Після зменшення загрози війни в Європі, питання демократії виходить на перший план у процесах євроатлантичної інтеграції, оскільки зменшується загроза глобального протистояння, і таким чином зменшується вага військових пріоритетів, які НАТО розраховує отримати в результаті приєднання до нього тих чи інших країн.

Крім того, країна з авторитарним чи тоталітарним політичним режимом не розглядається Північноатлантичним Альянсом як союзник. Адже в демократичних державах зовнішня політика перебуває під впливом громадської думки. У свою чергу, громадська думка не може змінюватися так швидко, як бажання осіб, що керують авторитарними чи тоталітарними режимами. Таким чином, від присутності Альянсі тоталітарних чи авторитарних держав потерпіла б солідарність країн-членів та надійність НАТО.

Конкретні вимоги до політичної ситуації в країнах- претендентах затверджені в Плані дій щодо членства в НАТО (ПДЧ), прийнятому на Вашингтонському саміті НАТО в 1999 р. Від країн-претендентів на вступ до Альянсу очікується, що вони зокрема, будуть:

- «демонструвати відданість забезпеченню правління закону та людських прав;

¹⁵ Державна інформаційна політика у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції: Аналітична доповідь//Національна безпека і оборона. – 2008.- С. 45.

- вирішувати міжетнічні суперечності або зовнішні територіальні суперечки, включно з вимогами щодо відокремлення територій або міжнародними юридичними суперечками за допомогою мирних засобів відповідно до принципів ОБСЄ та із забезпеченням добросусідських відносин;
- ...встановлювати відповідний демократичний і цивільний контроль за їхніми збройними силами;
- утримуватися від погрози або використання сили в будь-який спосіб, що не відповідає цілям ООН;
- демонструвати відданість забезпеченню стабільності і процвітанню через економічну свободу, соціальну справедливість та відповідальність у справі охорони навколишнього середовища».

Крім того, НАТО ставить такі нетрадиційні для організацій оборонного характеру вимоги, як обов'язковість поваги до національної культурної спадщини країн – членів, визнання їхнього внеску до цивілізаційного розвитку, особливих заслуг у формуванні і забезпеченні поступу демократії та прав людини у світі.

Усі нинішні члени НАТО є демократичними країнами у традиційному європейському розумінні, яке передбачає верховенства права, виборність ключових органів влади, підзвітність влади виборцям, систему стримувань і противаг між окремими гілками влади, рівність громадян перед законом тощо.

НАТО є інституційною основою так званого «золотого мільярда», тобто мільярда людей планети, які живуть в безпечних і заможних умовах розвинених демократій, поза основним впливом конфліктів і катаклізмів, які струшують «третій світ». Після приєднання

країн Центрально-Східної Європи до НАТО почалося бурхливе зростання економік, соціальні стандарти населення цих країн підтягуються до стандартів старих членів НАТО.

Набуття членства в НАТО радикально наближає нас до вступу України до Європейського Союзу. НАТО, як організація, що діє в сфері безпеки, впливає на діяльність без виключення всіх інших базових інституцій «золотого мільярду».¹⁶

Країни НАТО мають спільні з Україною інтереси, оскільки зацікавлені у безпечному середовищі на східних кордонах Альянсу – стабільності, відсутності воєнних конфліктів, потоків біженців, тощо, а також у достатньо сильній Україні, яка може робити внесок у спільну безпеку континенту, а не створювати для неї проблеми. По закінченню війни, перемогою України, НАТО не вимагатиме значних витрат на переозброєння та підготовку української армії (до слова, військові навчання відбуваються в даний час, та вже навчено 10 тис. українських військових, які зараз виконують задачі на передовій за стандартами НАТО), оскільки наявні оборонні можливості України вже є значно більшими, аніж у більшості держав, що вступили в НАТО. Окрім того, стратегічна важливість України для європейської безпеки та зменшення ризиків воєнного характеру у Європі, робить інтеграцію України в НАТО насамперед політичним кроком, і лише в другу чергу – військовим.

Членство в НАТО не є економічно обтяжливим для союзників, оскільки забезпечує високий рівень безпеки, якого жодна з держав не могла б досягти самотійно, навіть за умов значно більших витрат на безпеку. Витрати України, мільярдні руйнування, яких зазнала Україна через напад росії – неможливо співставити з макрофінансовою допомогою. Тому зрозуміло, що економічні наслідки членства України в

¹⁶ Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: Навчальний посібник / В.В.Говоруха, В.Г.Бульба, А.Є.Тамм, А.В.Месяков та ін. / За заг. ред. В.П. Горбуліна. – К: ДП «НВЦ «Євроатланти – кінформ», 2016. – 192 С.

НАТО будуть однозначно позитивними та спрямовані на відбудову та розвиток. Членство України в НАТО може нести конкретну економічну вигоду, пов'язану з певним шансом на участь України в розподілі праці та кооперативних зв'язках в межах ринку озброєнь країн- членів НАТО, та ширше – ринку високих технологій, з покращенням клімату для здійснення підприємницької діяльності в Україні, зокрема й з покращенням міжнародного інвестиційного іміджу України.

Членство в НАТО впливає на поведінку іноземних інвесторів, адже існує прямий зв'язок між станом зовнішньої безпеки і економікою. Той факт, що найвпливовіший альянс світу стає гарантом непорушності кордонів, територіальної цілісності і суверенітету країни, прямо впливає на економічну стабільність та інвестиційну привабливість. Зростання прямих інвестицій в економіку країн залежить не лише від вступу країни до НАТО, але і від складнішого набору причин, серед яких початок переговорів з ЄС, масштабна реструктуризація економіки тощо.

Вступ до НАТО означає нові можливості для конкурентоздатних оборонних виробництв. Перевагою України є високотехнологічний ОПК (оборонно – промисловий комплекс), а також здатність до створення в замкнутих циклах деяких зразків озброєння, у таких галузях, як літакобудування, танкобудування, суднобудування, а також ракетобудування та системи протиповітряної та протиракетної оборони. НАТО має потужні науково- дослідницькі підрозділи і можливості їхнього фінансування. Тому потенціал ОПК України отримує можливість бути задіяним, в разі вступу до НАТО.

Підсумовуючи економічний аспект членства України в НАТО, можна стверджувати: це не лише засіб гарантування безпеки, а й ключовий елемент економічної стратегії. Передусім, важливо відзначити, що членство в Альянсі не є економічно обтяжливим для союзників.

Навпаки, воно відкриває нові можливості та створює фундамент для ефективної економічної співпраці.

Економічні наслідки членства України в НАТО можна розглядати в контексті кількох аспектів. По-перше, Україна отримує високий рівень безпеки, якого не могла б забезпечити самостійно, що є ключовим фактором для відновлення та розвитку економіки після руйнівного вторгнення.

З урахуванням макроекономічних витрат на відновлення, що спричинилися нападом Росії, членство в НАТО стає стратегічним інвестиційним рішенням. Макрофінансова допомога, яку може надати Альянс, дозволить Україні швидше вийти на траєкторію сталого економічного зростання.

Зокрема, участь України в розподілі праці та кооперативних зв'язках на ринку озброєнь країн-членів НАТО відкриває нові можливості для української військово-промислової галузі, сприяючи підвищенню експортних обсягів та забезпечуючи додаткові ресурси для національної економіки, відкривати доступ до нових технологій, досвіду та можливостей для розвитку. Співпраця та партнерство, означає для України спільну працю у галузі виробництва, розробки або продажу військової техніки, озброєнь та військово-промислового комплексу. Це може включати спільні дослідження, розробки, виробництво озброєнь або обмін технологіями між країнами для підвищення ефективності та конкурентоспроможності на ринку.

З покращенням міжнародного інвестиційного іміджу України, яке супроводжує членство в Альянсі, зростає інтерес іноземних інвесторів. Це може привести до залучення нових технологій та знань, що сприятиме модернізації та підвищенню можливостей українського бізнесу.

Узагальнюючи, членство в НАТО для України не тільки зміцнює безпеку, але й відкриває нові перспективи для сталого економічного розвитку та впровадження інновацій.

До початку повномасштабного вторгнення основним негативним наслідком вступу України до НАТО вважалась можлива реакція росії. Так як, повномасштабне вторгнення з боку росії відбулося, питання цього «негативного наслідку» зникло з напрямку України до НАТО та ЄС. Все більше країн світу визнають росію – країною, що підтримує та є самим тероризмом. Водночас, у десяти країнах Східної Європи з часу їхнього вступу до НАТО не було здійснено жодного терористичного акту, пов'язаного з їхнім членством в Альянсі. Україна зараз на варті європейської безпеки. Україна – це кордон між країною тероризму та цивілізованим світом. Зараз Україна – це не «буферна», чи «сіра зона» - це центр всіх подій, це центр бойового зіткнення.¹⁷

Отже, НАТО впливає на безпеку України через:

- зміцнення гарантій зовнішньої безпеки України;
- зміцнення суверенітету і територіальної цілісності країни;
- отримання в результаті вступу ядерних гарантій НАТО;
- незначне збільшення витрат на оборону;
- покращення інвестиційного клімату в Україні і зв'язане з ним очікуване збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України;
- отримання доступу до окремих технологій НАТО, залучення українського ОПК до взаємодії з відповідними комплексами країн- членів Альянсу;
- припинення взаємодії з росією;

¹⁷ Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки/ За ред. А.С. Гальчинського. – К.: НІСД, 2013. - 320С.

- короткострокові спроби посилення тиску на Україну з боку росії;
- зміцнення демократії в Україні шляхом дотримання процедур та норм, які підтримує НАТО, та через стабілізацію ситуації з зовнішньою безпекою;
- коригування рівня терористичної загрози в Україні;
- захист від російського тероризму;
- політична, економічна та психологічна незалежність від впливу росії, та ін.¹⁸
- відхід від сфери геополітичного домінування росії;
- створення вагомих передумов інтеграції в Європу, у західні політичні й економічні структури;
- зміцнення міжнародної безпеки і стабільності в регіоні Центрально – Східної Європи;
- зміцнення внутрішніх основ національної безпеки України. Використання досвіду і підтримки країн – членів НАТО в підвищенні ефективності оборонного сектору України;
- створення вагомих передумов для ліквідації російської військової присутності на території України;
- покращення міжнародного іміджу України;
- посилення консолідації української нації;
- зміцнення інститутів громадянського суспільства;
- посилення прозорості влади;
- ліквідація російського бізнесу на економіку та внутрішню політику в Україні;

¹⁸ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. Україна – НАТО: «за» та «проти». Київ (2017).

- реальне забезпечення прав і свобод громадян, верховенства права;
- стимулювання економічних реформ.¹⁹

¹⁹ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. «Умови вступу України до НАТО». Київ (2017).

2.2 ЯДЕРНА ПОЛІТИКА АЛЬЯНСУ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Ядерні сили НАТО є невід’ємними елементами загальної стратегії запобігання війні, які виконують фундаментальну політичну роль у збереженні миру та забезпеченні стабільності в євроатлантичному регіоні. Саме тому *Спільне ядерне планування* має як політичний, так і практичний військовий аспект. Сім європейських держав відповідно до спеціальних угод із США надають інфраструктуру й сили для планування операцій з використанням американської тактичної ядерної зброї в Європі в інтересах НАТО. Інфраструктура для базування є на 13 базах у семи країнах Європи. Чотири бази належать ВВС США, три – Німеччині, дві- Великобританії, дві- Туреччині, по одній – Нідерландам, Бельгії, Італії й Греції. Крім Великобританії, інші шість держав – Бельгія, Німеччина, Греція, Італія, Нідерланди, Туреччина- є без’ядерними. Ці країни виділяють зі складу своїх збройних сил підрозділи тактичної авіації, які готуються й сертифікуються для можливого виконання місій з американською ядерною зброєю. Вся французька зброя масового ураження перебуває на національній території й у процедурах розширеного ядерного стримування не використовується. Інші країни-члени беруть участь у ядерному плануванні на політичному рівні в рамках Групи ядерного планування.

Посилення безпеки, яке відбулось після закінчення холодної війни, дало змогу суттєво зменшити свою залежність від ядерних сил. Країни – члени НАТО здійснили односторонні кроки з відмови запланованої модернізації своїх ядерних сил. Та зараз, коли росія сипле погрозами щодо ядерного удару, зловживає своїм ядерним становищем та несе пряму загрозу масового ураження, погрожує стабільності і безпеки не тільки України, а й усієї Європи, думаю, що змусить переглянути НАТО

радіус дії. Тому, політичний контроль над ядерними силами НАТО, що є спільною справою країн Альянсу, може отримати нові перспективи для обговорення і розробки спільної ядерної політики.²⁰

До початку повномасштабного вторгнення росії на територію України, в силу оборонних та бюджетних реалій уряди деяких країн – членів НАТО ліквідували чимало об'єктів власної військової інфраструктури. Та зараз, в час війни вже є сигнал з Заходу, цитую:

«Простір для політичного маневру звужується для всіх – і для путінської росії, і для України, і для Заходу. Не можна втрачати час на звичайні дипломатичні ігри та зволікання. На ядерний шантаж треба відповідати, і відповідати швидко, вагомо та рішуче. путін в своїй промові проголосив хрестовий похід проти Заходу та демократичних цінностей. Риторично він вже воює з НАТО».²¹

Як Україна та розглядає питання ядерної зброї Заходу? Ми ніколи не були прихильниками ядерної війни, а, якраз навпаки, вважали її злочином. Ми завжди висували нашу концепцію визвольної війни - визвольних революцій, ми були завжди проти імперіалістичних воєн. Ми постійно підкреслювали потребу конвенціонального озброєння, щоб вирівняти перевагу Варшавського пакту, якщо йдеться про конвенціональну зброю. Очевидно, щоб вирівняти різницю, Захід повинен був відмовитися від добробуту. Якщо він на це йти не хоче через соціалістичну демагогію і капіталістичний гедонізм, мусить ядерно озброюватися, щоб мати відстрашуючу зброю проти конвенціонального нападу Москви.

²⁰ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. «Бази НАТО в Україні: реалії та домисли». Київ (2017).

²¹ Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Основні пріоритети імплементації плану дій Україна – НАТО». Київ, 2018. – С 35.

19000 танків Варшавського пакту НАТО може протиставити тепер тільки 6100. Отже, щоб відбити можливий напад, мусить застосувати

тактичну ядерну зброю. 7000 одиниць тактичної ядерної зброї знаходяться в Європі до диспозиції НАТО. Одна одиниця своїм ударом тиснення нищить дотла площину трьох кв. кілометрів, нейтронна бомба тільки половину кв. кілометра. Промені тактичної ядерної зброї нищать усе життя й усі будинки на просторі 11 кв. кілометрів, а нова нейтронна зброя тільки на 1 кв. кілометра, зменшує на 90% знищення цивільного населення й оточення. Скерована бомба нищить всі об'єкти в значному радіусі, вона ощаджує не тільки будинки, чи танки, але передусім людське життя.

Ядерна бомба вирівнює диспропорцію у конвенціональному озброєнні НАТО й Варшавського пакту. Застосована проти 19000 танків Варшавського пакту у випадку їх нападу - вона ліквідовує залогу, а танки фактично стають до диспозиції НАТО. Якби НАТО хотіло застосувати ядерну тактичну і взагалі будь яку ядерну зброю, мусило б доповнити своє озброєння до 20000 панцерів. А це означає зменшення добробуту. Який уряд піде на цей крок у західному суспільстві? Ядерна зброя, над якою працюють головним чином американці, видаючи на оборону Заходу, грубі мільярди, є відштовхуючим чинником для Москви, а тим часом Західна Європа може жити вигідно у тіні американського ядерного щита. Таким чином, доки НАТО не буде згідне дорівняти конвенціональною зброєю Варшавському пактові з одного боку, а із другого - доки не почнеться психологічна, ідеологічна війна НАТО у плані нашої концепції визволення, немає мови про всебічну перевагу над Варшавським пактом. Танки Варшавського пакту мають залогу з людськими й національними душами! Не стоїть так проблема: кінцевий лише танк проти танка, але є людина у танку проти людини у танку! Чи душу тієї людини у танку

збирається НАТО здобути? Це є центральна проблема усіх плануваль. Понад усе у всій Європейській демократії - найважливіше життя кожної людини.

Із часу виникнення письмової історії політичні утворення незалежно від того, чи описувалися вони як держави, чи ні використовували війни як остаточний засіб. Водночас технології, які уможливлювали війну, також і обмежували її масштаби. Найпотужніші й добре озброєні держави могли спрямовувати військові сили тільки на обмежені відстані, у певних кількостях і для досягнення кількох цілей. Угоди та стан комунікаційних технологій обмежували амбіції лідерів. Найбільш радикальні дії гальмувалися темпами їхнього розгортання. Дипломатичні інструкції були зобов'язані брати до уваги непередбачені обставини, які могли виникнути в той час, поки повідомлення здійснювало подорож туди і назад. Це накидало існування паузи для роздумів і підкреслювало відмінність між тим, що лідери могли контролювати, і тим, що перебувало поза їхнім контролем.

Незалежно від того, чи баланс сил між державами діяв як формальний принцип, чи його практикували без теоретичного обґрунтування, певна рівновага залишалася одним із найважливіших компонентів будь-якого міжнародного порядку чи то на периферії, як у Римській і Китайській імперіях, чи то у функції ключового принципу, як у Європі.

З початком промислової революції темпи змін пришвидшилися, а сила сучасних армій ставала дедалі більш руйнівною. Коли технологічний розрив між противниками був великий, то навіть використання рудиментарних за сучасними стандартами технологій могло уможливити геноцид. Європейські технології та європейські хвороби значною мірою доклалися до зникнення тубільних цивілізацій Північної та Південної Америки. Паралельно з новими й більш ефективними технологіями

з'являлися нові можливості для знищення, а впровадження масового призову на військову службу в рази посилювало ці змішані наслідки технології.

Поява ядерної зброї стала кульмінацією цього процесу. Під час Другої світової війни вчені провідних держав намагалися досягнути будову атома та отримати здатність вивільняти його енергію. Найуспішнішими виявилися американські зусилля, відомі як Манхеттенський проєкт, до якого були залучені найкращі розуми Сполучених Штатів, Великобританії та європейської діаспори. Після першого успішного атомного випробування в пустелях Нью-Мексико в липні 1945 року Роберт Опенгеймер, фізик-теоретик, який очолював секретний проєкт із розробки ядерної зброї, приголомшений власним тріумфом, згадав вірш із «Бхагавад-Гіти»: «Я - Смерть, великий руйнівник світів».

У кожної епохи є свій лейтмотив, набір переконань, який пояснює всесвіт, надихає або втішає людину, надає пояснення безлічі подій, з якими вона зіштовхується. У Середньовіччі таким лейтмотивом була релігія, в епоху Просвітництва - рацію, у XIX і XX століттях - націоналізм, що підкреслював рушійну силу історії. Панівними концепціями нашої епохи є наука і технологія. Вони привели до історично безпрецедентних досягнень у сфері людського добробуту. Їхній розвиток виходить за рамки традиційних культурних обмежень. Проте вони також створили і зброю, спроможну знищити людство. Технології дали нам засоби комунікації, що уможливлюють встановлення миттєвого контакту між особами або інституціями у всіх куточках земної кулі, а також зберігання і отримання доступу до величезних обсягів інформації одним натисканням кнопки. Однак якими цілями керується ця технологія? Що відбувається з міжнародним порядком, коли технологія настільки проникає в повсякденне життя, що визначає власний всесвіт як єдиний, що має значення? Чи є руйнівна здатність технологій сучасного озброєння

достатньо великою, щоб людство об'єдналось у спільному страху, аби остаточно подолати жахіття війни? Чи ж володіння цією зброєю призводить до постійного нагнітання обстановки? Чи знищать швидкість і масштаби комунікації бар'єри між суспільством і окремими людьми, забезпечивши прозорість такого засягу, що вікові мрії про спільноту всього людства нарешті стануть реальністю? А можливо, станеться навпаки: людство серед зброї масового знищення, мережевої прозорості та відсутності приватного життя кине́ться в напрямку світу без обмежень або порядку, несучись від однієї кризи до іншої і не усвідомлюючи їхніх наслідків?²²

НАТО вважає, що найбільшою загрозою для людства є ядерні війни.

Чи є глузд вбивати нейтронною бомбою, не усвідомивши довгорічну пропагандистську боротьбу, психологічну війну, що Захід не є ворогом уярмлених народів, але являється ворогом їх гнобителів?

Де є психологічна війна Заходу проти імперії й системи? Де є усвідомлення народів щодо цілей Заходу? Де є діалог Заходу з народами, а не з поневолювачами? Це є питання, від якого залежить - бути чи не бути Заходові. Очевидно, ми не є проти того, що США мають нейтронну бомбу, яка є більш «гуманна» у порівнянні з двома попередніми «генераціями ядерної зброї»- атомної й водневої (гідрогенові), з якої (водневої) розвинулася нейтронна зброя. Нейтронна бомба рятує світ від всезнищуючої водневої й іншого типу зброї, але вона не посуває наперед суттєвої

справи, від якої залежить взагалі ліквідація страху й загрози для світу, тобто розвал імперії й системи. Це можуть доконати лише національно-визвольні революції поневолених народів та першим кроком стане

²² Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. -К.: Наш формат, 2017.- 264-265 С.

перемога Україні у війні, розпочатої москвою. НАТО змушене шукати шляхи вирішення світової кризи в іншій площині, не за допомогою нищівної зброї, а розпочне, звісно з політичних перемовин та слухань московської брехні.²³

Як і озброєння, так і війна являють собою інструмент політики. Для стримування російської агресії потрібно збагнути корінь політичної мети. Звісно, політична воля путіна може зупинити війну. Щоденні вбивства, втрати цвіту роду українського, наших дітей - за одну мить можна спинити. Та не зробить цього диктатор нового століття, даремно чекає цього весь світ. Західна «розважливість» не допомагає та зовсім не зменшує агресії у війні. Політика путіна не з'явилась перед повномасштабним вторгненням 2022 року, його дії занурились у всі куточки світу задовго до цього, а війна стала його кульмінацією перед неминучою смертю самого диктатора. Нехай зараз мої слова прозвучать художньо, але бажано, щоб не безнадійно.

Для НАТО зараз основним завданням є стримування війни та нерозповсюдження на Європу. А для України головним політичним, військовим, економічним завданням є тільки один шлях – шлях перемоги з подальшим доведенням неспроможності наявного окупаційного режиму, а далі поетапне вироблення політичного рішення, що відновить територіальну та конституційну цілісність України. На разі дієва дипломатія відсутня, отже далі – це санкції для росії та допомога з озброєнням, фінансова допомога – для України.

НАТО завжди цитувало римську аксіому – «хочеш миру – готуйся до війни». Втім, з початку повномасштабного вторгнення, у країн – членів НАТО немає ані воєнної гарячки, ані апетиту до війни.

Нажаль неможливо отримати запрошення до структури НАТО, бо це не є структура етичного проекту, однак є безпековою організацією.

²³ Ярослав Стецько, Київ проти москви/ упоряд. Г.Рій, В.Рог. - К.: УВС 2021. - С. 503-506

Вступ України до НАТО зміцнить безпеку не тільки України, а й всього Альянсу. НАТО не дозволить вступу України, коли триває війна, адже тоді поставить Альянс перед безпосередньою необхідністю застосувати статтю 5 і очевидним ризиком ядерної війни.

Неможливо навіть уявити, що Альянс, який розділило питання надання Україні озброєння, зможе об'єднатися навколо надання членства Україні. ²⁴

В нинішніх умовах війни членство в НАТО не є можливим для України, але і НАТО і Україна мають спільний стратегічний інтерес, який полягає у поразці росії та не отримання нею вигоди від своєї агресії. НАТО сприяє відбудові України вже зараз та прагне якнайшвидшого відновлення територіальної цілісності України, знаходячись водночас не на самоті, але остеронь.

Українське питання перестало нести сенс «занепокоєння», натомість викликало активні дії для нового розширення території НАТО, їхньої обороноздатної потуги, нових політичних рішень, призвело до нової дипломатичної реальності, а питання війни є основним у сучасному безпековому дискурсі. ²⁵

Висновок даного тексту включає в себе декілька ключових моментів та роздумів. Основні ідеї та позиції видаються наступними:

1. Погляд України на ядерну зброю Заходу:

- Україна завжди вважала ядерну війну злочином та виступала за конвенційне озброєння.

²⁴ Howorth, Jolyon & Anand Menon (2015): «Wake up, Europe!», Global Affairs, 1(1): 11-20. – С.13.

²⁵ Major, Claudia (2015): NATO's Strategic Adaptation. Germany Is the Backbone for the Alliance's Military Reorganisation. SWP Comments 16. Berlin: SWP; Simón, Luis (2015): «Understanding US Retrenchment in Europe», Survival, 57(2): 157-172.

- За необхідності вирівнювати перевагу Варшавського пакту, Захід повинен би відмовитися від добробуту чи ядерно озброюватися, що є риторичним та мало ймовірним.

2. Кількість та ефективність озброєння:

- Виділення диспропорції в озброєнні.

3. Політичні та ідеологічні аспекти:

- Підкреслення необхідності політичного та ідеологічного підходу, висуваючи концепцію визвольної війни .

4. Роль НАТО та стратегічні інтереси:

- Заява про неможливість членства України в НАТО у зв'язку зі сучасною війною, але визнання спільного стратегічного інтересу у поразці росії та відновленні територіальної цілісності України.

5. Необхідність дипломатії та підтримки:

- Заклик до дипломатичних зусиль та підтримки від НАТО для відбудови України та стримування агресії.

6. Визначення завдань для України:

- Визначення головних політичних, військових та економічних завдань для України, визначаючи шлях перемоги та подальшої реформи.

7. Взаємодія та перспективи з НАТО:

- Висновок вказує на неможливість отримання запрошення в НАТО у сучасних умовах, але висвітлення спільних інтересів та ролі Альянсу у відновленні України.

Визнаю, що виходячи з висновку видається, що використовуються різні аргументи та аспекти для підкріплення своїх думок. Ядерний баланс справив парадоксальний вплив на міжнародний порядок. Вийшло так, що технологічна перевага сприяла геополітичному

безсиллю. Важливо відзначити, що текст виражає певну позицію та може викликати обговорення залежно від різних точок зору.²⁶

Ядерний баланс між наддержавами сьогодні відхилений від стратегічної стабільності. Можна зробити висновок, що ядерна зброя не підтвердила твердження, що світ став менш схильним до війни. І війна в Україні цьому переконливе твердження.

Мабуть, найбільш важливим завданням для наявних ядерних держав є визначитися щодо своєї відповіді в разі, якщо ядерну зброю використають одна проти одної країни. По-перше, що треба зробити, щоб запобігти використанню ядерної зброї за межами чинних угод? Якщо її все ж використають, які негайні кроки мають бути зроблені, аби зупинити таку війну? Як можна відшкодувати людські та соціальні втрати? Що можна зробити, щоб запобігти ескалації у відповідь і водночас забезпечити стримування та впровадити відповідні заходи, якщо стримування не допоможе? Поступ технічного прогресу не повинен приховувати винайдених людством моторошних можливостей і відносну крихкість рівноваги, яка обмежує їхнє використання. Ядерній зброї не можна дозволити перетворитися на звичайне озброєння. На цьому етапі міжнародний порядок потребує порозуміння між визнаними великими ядерними країнами щодо відданості нерозповсюдженню. Інакше порядок буде встановлено на згарищі ядерної війни.²⁷

²⁶ Аналітично-інформаційне видання «Нова Стратегічна Концепція НАТО: безпекові та оборонні виклики України заради посилення євроатлантичної солідарності, 2011 -137 С.

²⁷ Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. -К.: Наш формат, 2017.- 273 С.

2.3 ОБОРОННІ ТА ВІЙСЬКОВІ ПИТАННЯ

Коротко про формат підготовки до вступу в НАТО: План дій щодо членства (ПДЧ) з'явився в 1999 р. Усі країни, які вступали до Альянсу з того моменту, проходили через виконання ПДЧ. План дій щодо членства - це програма НАТО з надання консультацій, допомоги та практичної підтримки, що враховує індивідуальні потреби держав, які задекларували прагнення вступити до Альянсу. Процес надання допомоги країнам-претендентам багато в чому ґрунтується на досвіді, набутому внаслідок приєднання до НАТО Чеської Республіки, Угорщини та Польщі, які вступили до Альянсу в 1999 р. у рамках першого раунду розширення після завершення «холодної війни».

Одним із основних елементів ПДЧ є розробка країнами-претендентами індивідуальних щорічних національних програм, які охоплюють політичні, економічні, оборонні, ресурсні, безпекові та правові аспекти. Завдяки системі зворотного зв'язку країни- учасниці ПДЧ мають змогу отримувати відверті конкретизовані відгуки щодо оцінки виконання ними цих програм з боку Альянсу. Передбачається, зокрема, надання політичних та технічних консультацій, проведення щорічних засідань за участю всіх країн-членів НАТО та окремих держав-кандидатів на рівні Північноатлантичної ради для підбиття підсумків роботи. У галузі оборонного планування країнам-претендентам пропонується підхід, який включає розробку та аналіз визначених цілей планування. Втілюючи реформи в життя, країни - кандидати разом із іншими державами-партнерами НАТО долучилися до багатьох операцій Альянсу, зокрема взяли участь у миротворчих місіях під проводом НАТО на Балканах та в Афганістані.

Спроможність країн претендентів робити свій внесок військового характеру в колективну оборону та виконання нових завдань, що постають перед Альянсом, а також їх готовність взяти на себе зобов'язання щодо поступового удосконалення своєї обороноздатності є тими чинниками, що враховуються при визначенні їх придатності для членства в НАТО. Широкомасштабна участь в оперативних заходах програми «Партнерство заради миру» є ваговою складовою цього процесу, оскільки це дає змогу поглибити політичні та військові зв'язки країн-претендентів з Альянсом, сприяючи їх підготовці до участі в усіх видах нових місій. Нові члени НАТО мають бути готовими до розподілу функцій, ризиків, обов'язків, вигод та витрат, пов'язаних з колективною безпекою та колективною обороною. Передбачається їх приєднання до стратегії Альянсу згідно з по- поженнями, викладеними в Стратегічній концепції та інших заявах країн-членів на рівні міністрів.

Після приєднання країн-претендентів до НАТО передбачається, що вони:

- а) погодяться з підходом до питань безпеки, окресленим у Стратегічній концепції;
- б) виділять збройні сили та ресурси для забезпечення колективної оборони та виконання інших місій Альянсу,
- в) належним чином братимуть участь у військовій структурі;
- г) належним чином братимуть участь у плануванні колективної оборони Альянсу;
- д) належним чином братимуть участь у роботі установ НАТО;
- е) надаватимуть і надалі цілковиту підтримку програмі «Партнерство заради миру» та розвитку співробітництва з країнами-партнерами, що не є членами НАТО;
- є) прагнутимуть здійснення стандартизації та досягнення оперативної сумісності.

Заходи, викладені нижче, розроблені з метою надання допомоги країнам-претендентам у розвитку боєздатності їхніх збройних сил, зокрема шляхом посилення оперативної сумісності останніх з метою забезпечення їх спроможності сприяти ефективності Альянсу і таким чином демонструвати свою придатність для майбутнього членства. По можливості ці заходи розробляються на вже існуючих ініціативах.

а) Згідно з існуючими процедурами ПЗМ, країни- претенденти можуть робити запити на розробку пристосованих до їхніх потреб індивідуальних програм партнерства для того, щоб краще зосередити свою участь у ПЗМ саме на суттєво важливих питаннях стосовно членства в НАТО. У рамках кожної індивідуальної програми партнерства виділяються як надзвичайно важливі для країн претендентів окремі напрямки загального характеру, і країнам-претендентам пропонується надати належної пріоритетності саме цим напрямкам співробітництва.

б) Проводяться щорічні зустрічі за участю країн- претендентів у «Кліринговій палаті» з метою сприяння координації двосторонньої та багатосторонньої допомоги та досягнення максимальної взаємної ефективності, щоб якнайкраще допомогти цим країнам у підготовці до майбутнього членства.

в) У межах загальної структури розширеного й адаптованого Процесу планування та огляду сил і відповідно до процедур цього процесу, планування контрольних показників щодо конкретних напрямів стосовно тих країн, котрі готують свої військові структури та ресурси до можливого майбутнього членства в Альянсі, здійснюється разом з країнами-претендентами. Останні проходять також процес аналітичної перевірки щодо просування до запланованих показників.

г) Ці заплановані показники встановлюються на основі консультацій кожної країни-претендента з НАТО і можуть

застосовуватися до будь-якої складової їхніх збройних сил, а не лише до тих сил, що заявлені для участі в програмі «Партнерство заради миру»

д) Міністерські директиви в межах Процесу аналізу і планування (PARP) охоплюють ті підходи та конкретні заходи, до яких можуть вдаватися країни-претенденти кон тексті Плану дій щодо членства в НАТО, щоб підготувати свої збройні сили до можливого майбутнього членства в Альянсі.

е) Для того, щоб країни-претенденти мали змогу отримати більше інформації з широкого кола питань, як, приклад, стосовно загальної політики в галузі оборони, ресурсів, поточних запланованих витрат на оборону, вони можуть скористатися оглядовим звітом, що готується в рамках Процесу планування та огляду сил.

є) Свідченням прозорості цих дій є те, що відповідно до положень Процесу планування та огляду сил країни- претенденти заохочуються до поширення своїх власних документів, присвячених процесу планування та огляду сил, серед інших країн-претендентів на членство в НАТО, на додаток до розповсюдження цих документів у державах членах Альянсу. Крім того, країни-партнери також заохочуються до того, щоб запрошувати, зокрема, інших претендентів на членство в НАТО до участі в процедурі аналітичного обговорення з приводу здійснення запланованих цілей.

ж) Країни-претенденти запрошуються до спостережень та участі на окремих, чітко визначених етапах військових навчань, що проводяться виключно за участю сил НАТО, коли Північноатлантична рада ухвалить рішення зробити такі навчання відкритими відповідно до нині діючих процедур. При визначенні пріоритету, передусім, беруться до уваги міркування щодо забезпечення ефективності таких навчань.

з) Будь-які подальші способи оцінки НАТО збройних сил країн-партнерів при проведенні під проводом Альянсу операцій з підтримки

миру та при визначенні результативності участі країн-партнерів під час навчань та операцій у рамках НАТО/ПЗМ також використовуються для оцінювання ступеня оперативної сумісності та визначення діапазону боєздатності збройних сил країн-претендентів.

i) Доцільним є застосування моделюючих технологій для військових навчань та відпрацювання відповідних процедур.²⁸

²⁸ Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.2, 3, 8.

2.3.1 ПИТАННЯ КОШТІВ

Щодо питання коштів, то передбачається, що нові члени Альянсу виділять достатню суму бюджетних коштів на те, щоб бути в змозі виконати всі ті зобов'язання, які випливають із можливого членства. Через національні програми в країнах-претендентах мають створюватися необхідні структури з питань планування та виконання таких оборонних бюджетів, які відповідали б визначеним пріоритетам у сфері оборони та передбачали б відповідні схеми навчання для ознайомлення персоналу з існуючими в НАТО практикою та процедурами з метою підготовки до можливої в майбутньому участі в роботі структур Альянсу.

Після приєднання країн-претендентів очікується, що вони:

а) виділять достатньо бюджетних коштів на виконання зобов'язань, що стоять перед Альянсом;

б) створять національні структури, що вирішуватимуть питання щодо таких бюджетних коштів;

в) братимуть участь у заходах Альянсу на умовах спільного Фінансування згідно з погодженими частками витрат;

г) братимуть участь у роботі структур Альянсу (постійне представництво в штаб-квартирі НАТО, військове представництво в структурі командування Альянсу, належна участь у роботі установ НАТО).

Через існуючі механізми, зокрема й через ті, що діють у рамках ПЗМ, через можливі стажування та навчальні курси, через робочі семінари за участю Групи НАТО на прохання країн-претендентів їм надаються:

а) поради стосовно розвитку їх національних структур, процедур та механізмів для розв'язання вищенаведених проблем та забезпечення умов для якомога ефективнішого використання видатків на оборону;

б) допомога з питань підготовки персоналу, необхідного для комплектування цих структур та роботи в НАТО і з його установами.²⁹

2.3.2 ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Для забезпечення виконання зобов'язань стосовно членства в НАТО країни-претенденти мають ознайомитися з належними правовими механізмами та угодами, якими керується НАТО для забезпечення співробітництва в своїй структурі. Це дає країнам-претендентам можливість ретельно проаналізувати своє внутрішнє законодавство щодо його сумісності з нормативними положеннями НАТО. Крім того, країни-претенденти мають бути належним чином поінформовані про формальний юридичний процес, що передує членству. Кожні з них варто перелічити:

а) Після завершення належних процедур нові члени приєднуються до Північноатлантичного договору (Вашингтон, 4 квітня 1949 р.).

б) Отримавши запрошення, нові члени мають приєднатися до:

1. Угоди, укладеної сторонами Північноатлантичного договору стосовно статусу збройних сил (Лондонська угода про статус збройних сил, Лондон, 19 червня 1951 р.);

2. Протоколу про статус Міжнародного військового штабу, створеного згідно з Північноатлантичним договором (Паризький протокол, Париж, 28 серпня 1952 р.).

в) Нові члени мають приєднатися до таких угод

²⁹ Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.9.

1. Угоди про статус НАТО, національних представників та Міжнародного штабу (Оттавська угода. Оттава, 20 вересня 1951 р.) ;

2. Угоди про статус місій та представників третіх країн в НАТО (Брюссельська угода, Брюссель, 14 вересня 1994 р.).

г) Нові члени мають приєднатися до таких технічних угод:

1. Угоди між сторонами Північноатлантичного договору щодо захисту інформації (Брюссель, 6 березня 1997 р.);

2. Угоди про взаємне забезпечення таємності винаходів, пов'язаних з обороною і на які були подані заявки на патентування (Париж, 21 вересня 1960 р.);

3. Угоди НАТО про передачу технічної інформації в цілях оборони (Брюссель, 19 жовтня 1970 р.).

д) Щоб уможливити у перспективі доступ до інформації системи АТОМАЛ (ATOMAL), має бути передбачено, що нові члени приєднуються до:

1. Угоди про співробітництво стосовно інформації з питань атомної енергії (СМ (64)39 Основна угода);

2. Адміністративних механізмів реалізації угоди (С - М (68) 41. 5-та редакція).

е) Внутрішнє законодавство країн-претендентів має бути сумісним з усіма іншими механізмами та практикою їх застосування, якими керується співробітництво в НАТО.

Робочі семінари, що проводяться Групою НАТО, передбачають інформування з правових питань та дискусії щодо тих заходів, які потрібно буде здійснювати. Країни-претенденти можуть надати інформацію стосовно існуючих правових механізмів та заходів, які

необхідно впроваджувати з метою приєднання до цих угод, зокрема щодо того, чи існують які-небудь конституційні або юридичні бар'єри на шляху їх впровадження.

Країни-претенденти можуть також надати інформацію з приводу того, чи може внутрішнє законодавство і яким чином стати перешкодою на шляху їх інтеграції до діяльності Альянсу. Відповідно обмін інформацією та досвідом з цього питання може відбуватися з усіма країнами-претендентами.³⁰

³⁰ Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.10.

РОЗДІЛ 3 РІЗНИЦЯ МІЖ КОНСЕНСУСОМ ТА ОДНОСТАЙНІСТЮ В НАТО

3.1 ВИКЛИКИ ПАРТНЕРСТВА

Україна знову підтверджує відданість подальшому запровадженню у життя демократичних і безпекових реформ. Держави-члени Альянсу надали Україні рекомендації щодо першочергових реформ. Рада Україна – НАТО вітає презентацію Україною адаптованої Річної національної програми на 2024 рік і розраховує на її імплементацію. Міністри закордонних справ НАТО періодично аналізуватимуть поступ, досягнутий у рамках адаптованої Річної національної програми. Альянс надаватиме підтримку Україні у реалізації цих реформ на шляху країни до майбутнього членства в НАТО.³¹

В рамках Варшавського саміту НАТО пообіцяла підтримати Україну щодо здійснення її мети реформувати структури безпеки і оборони відповідно до стандартів НАТО шляхом надання консультацій на стратегічному рівні, а також втілення в життя 40 спеціально розроблених заходів підтримки. Основне завдання в цій галузі – зміцнення цивільного демократичного контролю над збройними силами і безпековими установами України. Держави-члени НАТО також сприяють трансформації оборонних і безпекових установ України в сучасну й ефективну організацію під належним цивільним і демократичним контролем, яка була б в змозі забезпечити надійне стримування агресії, але в цей час активної агресії росії, захист від воєнних загроз стали в пригоді.

³¹ Заява Ради Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ /Видана за підсумками засідання, яке відбулося 29 листопада 2023 року у Брюсселі [інтернет джерело]: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_220818.htm?selectedLocale=uk

Завдяки підтримці з боку НАТО Україна має змогу проводити модернізацію структури національних збройних сил і механізмів командування й керування, реформування системи матеріально-технічного забезпечення, а також вдосконалювати оборонний потенціал, планування і процедури. До того ж НАТО надає цілеспрямовану підтримку з метою сприяння справедливому керуванню структурами безпеки і боротьбі з корупцією. З огляду на те, на скільки Україна в потужному протистоянні зараз, та те, як Україна вистояла з початку повномасштабного вторгнення 2022 року, розуміємо, що сили та засоби виправдали себе повною мірою. Безпрецедентні складнощі протистояння переростають у довготривалу боротьбу, боротьба триває. Прогнози щодо перемоги України стають стриманішими, вислови перетворилися у більш обережні та менш піднесені.

Це все тому, що НАТО ухвалює всі рішення шляхом консенсусу і в середині НАТО добре розуміють відмінність між консенсусом та одностайністю. Приєднання будь – якої нової держави до Альянсу вимагає одностайності. На сьогодні Альянс спромігся досягти більш – менш сталого консенсусу щодо кількох ключових моментів:

- Росія веде агресивну війну проти України, порушуючи власні зобов'язання за угодами, що лягли в основу системи міжнародної безпеки після припинення «холодної війни»;
- Її збройна інтервенція становить смертельну загрозу для України, а також суттєву загрозу для Європи, яку ми знаємо та прагнемо зберегти;
- Цей конфлікт становить загрозу системного характеру. владімір путін не може дозволити собі поразку в Україні, але водночас йому не можна дозволити здобути перемогу. Ескалацію воєнних дій в Україні не можна виключати;

- Для відповіді на цей виклик НАТО повинна узгодити власні інструменти та прийоми стримування із загрозами «нового покоління», зокрема, застосування інформаційної та «гібридної» війни проти слабких держав, вразливих до вторгнення, провокацій та підривної діяльності;
- Європейська система стримування та оборони в цілому буде поставлена під удар, якщо росія досягне своєї мети в Україні. Саме тому потрібно докласти усіх можливих зусиль для того, аби не допустити територіального розпаду України та хаосу всередині держави;
- «Російський виклик», схоже, є проблемою у довготривалій перспективі. Успішний і сталий механізм політичного врегулювання потребуватиме рішучості, мудрості та терпіння.³²

Допоки цей консенсус існує, незгодні всередині НАТО (чи держави, чи міждержавні структури) будуть маргіналізовані і обмежені у своїх діях. Проте такі незгодні не лише існують, але й мають достатньо поважні та гучні голоси. Реформи необхідні, як і дотримання європейських цінностей – це лише зміцнить авторитет України. Із огляду на це навіть найвідданіші прихильники України вважають, що Київ має взяти на себе основний тягар власної оборони і збереження завойованих демократичних свобод. Наразі Альянс досяг консенсусу щодо одного з найважливіших питань – надання Україні інструментів для самозахисту.³³

На гуманітарному рівні надання військової допомоги не викликає суперечок. Постачання військових пайків, одягу, взуття та уніформи не є предметом дискусій всередині Альянсу. Навіть створення груп радників та тренерів не викликає серйозних заперечень, особливо, якщо така допомога надається під національними прапорами, а не під кольорами НАТО. Утім, як відрізнити «допомогу» від «озброєння»?

³² Всебічний огляд цього виклику див. у статті «The Russia Challenge» (Chatham House Report, June 2015).

³³ Дискусії про розширення НАТО. Деякі висновки//Міжнародне життя.-2007.-5С.

Інфрачервоні сканери, окуляри нічного бачення, протиартилерійські радары та інші засоби боротьби з ворожим вогнем слугують одній меті: захистити свої сили та здобути перемогу. Саме тому, що ці відмінності є досить розмитими, межі дискусій також є розмитими.³⁴

Ще до вторгнення росії в Україні широко поширювався міф про те, що варто лише вступити до Європейського Союзу, а НАТО – залишиться питанням короткого проміжку часу. Але суть політики ЄС полягає в тому, що члени ЄС спочатку обгороджують свою територію та вживають інших заходів безпеки перед тим, як розпочинати зводити будівлі і облаштовуватися, насамперед створюють умови для безпечного розвитку і євроінтеграційного руху європейським державам – претендентам та державам кандидатам на вступ до ЄС та захистити їх від можливих терористичних та інших агресивних дій з територій окремих їх держав. Роль своєрідного безпекового «даху» для потенційних членів ЄС відведена у цьому разі Північноатлантичному Альянсу (НАТО).³⁵

Та поки росія створювала умови для свого можливого радянського реваншу, який так і не зумів набути оновленого вигляду; поки росія збагнула, що діяти потрібно негайно, адже Україна все більше віддалялась від царського обличчя росії та все ближче та більш наполегливо прагнула повернутись до Європейської сім'ї, розпочалась агресія росії. Всі відомі формули, інтеграційні ідеї, особливості вступу, євроатлантичні практичні втілення тих ідей втратили свій колишній сенс. Агресія перевернула мирний світ у чорну прірву. Потрібно було шукати нові шляхи навіть тимчасового порятунку та першочергово – зберегти державу Україну. У перші дні війни світом мовила безнадія та

³⁴ Україна – НАТО: Діагностика партнерства. Інститут світової політики, 2015. Альона Гетьманчук: Україна – НАТО: прихована інтеграція чи неоголошений нейтралітет? – С.15-16.

³⁵ Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» та системи підвищення кваліфікації державних службовців/ Кол.авт.; за заг. ред. Проф. Д.І.Дзвінчука.-Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.-419-421 С.

переконавання в цілковитій поразці для України. Та день за днем, місяць за місяцем, та зрештою вже другим роком Україна доводить усьому світові, що ми сильні, що ми не просто втримали оборону, не просто захистили свою державу, свій народ, своє життя, а й те, що Україна на стільки прагне перемоги, на стільки бориться за демократію усього світу, на стільки захищає свої території та прагне до миру, що всьому світові нарешті стало зрозумілим прагнення України, її непохитний намір стати частиною європейської сім'ї та продемонструвала НАТО свою підготовлену армію, яка зараз налічує більше 1 млн діючого складу.

На сьогоднішній день, напередодні нового 2024 року для України все відбулося в такому порядку: Україна є кандидатом вступу до ЄС та 14 грудня 2023 в Брюсселі схвалили рекомендацію Європейської комісії про відкриття переговорів про вступ із Україною. Відкриття потребувало згоди всіх лідерів ЄС, зокрема й Угорщини, яка, як відомо, до останнього заявляла про спротив такому рішення. Як повідомлялося, у четвер вранці, у день прийняття такого історичного рішення для України, ключові лідери спробували переконати Орбана (Угорський прем'єр) у потребі підтримки України. Після цього угорський лідер заявив, що не проти вступу України до ЄС, але «не бачить причин для переговорів». Наразі невідомо, яким чином вдалось зняти блокаду Орбана. Та на разі рішення лідерів в ЄС означає, що Європейська комісія без подальшого відтермінування починає готувати технічні аспекти переговорів з Україною про членство (так звану переговорну рамку). Її можуть затвердити на наступному саміті ЄС навесні 2024 року, якщо буде визнано, що Україна виконала всі попередні критерії Єврокомісії.

Дане рішення на Саміті Європейського Союзу, що відбулося в Брюсселі стало, поза сумнівом, однією з ключових подій, як для України, так і для ЄС. Таким позитивним голосуванням Європа, в одну мить уникнула кризи внутрішніх суперечок. Це рішення говорить про те, що

Брюссель не є безпорадним у кризових питаннях, це означає, що Європа - це про домовленості, хоча крізь компроміси. Історія з рішеннями про підтримку України життєво важлива не лише для нашої держави, а й для самого ЄС. А рішення, які ухвалені (або не ухвалені) в Брюсселі цього історичного дня, можуть бути визначальними для майбутнього блоку.

Давайте розглянемо тему викликів, які виникають у контексті партнерства між Україною та НАТО в більш узагальнено:

1. *Безпека та територіальна цілісність, агресія росії.* Одним із ключових викликів є продовжуюча агресія росії та окупація частини території України. Це вимагає не лише відповіді на військовому рівні, але й зміцнення заходів колективної безпеки для стримування подальших амбіцій росії.

2. *Реформи та модернізація, адаптація до стандартів НАТО.* Вступ України до НАТО передбачає значні реформи та модернізацію Збройних Сил та інших секторів. Це виклик, оскільки вимагає великих зусиль для гармонізації та вдосконалення структур і стратегій.

3. *Інформаційна війна вимагає запобігання дезінформації.* У контексті гібридної війни, та повномасштабного вторгнення, Україні потрібно боротися з дезінформацією та кіберзагрозами. Партнерство з НАТО може забезпечити доступ до експертів та технологій для виявлення та запобігання таким загрозам.

4. *Підготовка та навчання; інтеграція Збройних Сил.* Забезпечення взаємодії та взаємопідтримки між Збройними Силами України та арміями НАТО — це виклик у плані стандартів підготовки, тактики та професіоналізму. Українські бійці успішно проходять навчання та гідно опановують навчання у короткострокові терміни.

5. *Гуманітарні питання, міграція та гуманітарна допомога.* Конфлікт призвів до масової міграції та гуманітарної кризи. Партнерство з

НАТО може включати координацію гуманітарної допомоги та реагування на екстренні ситуації.

6. *Політична інтеграція, дипломатичні зусилля.* Партнерство з НАТО вимагає політичної інтеграції, зокрема, забезпечення, що рішення щодо членства не буде лише військовим кроком, але й рішенням, прийнятим з урахуванням політичних, економічних та соціокультурних аспектів.

7. *Зміцнення критичних інфраструктур, кіберзахист.* Забезпечення захисту критичних інфраструктур від кібератак — важлива складова, яка вимагає тісної співпраці та обміну досвідом з НАТО.

Всі ці аспекти визначаються сучасними реаліями та вимагають від України та НАТО поєднання зусиль для ефективного вирішення проблем та підтримки стабільності, як в Україні, на її кордонах, так і в Європі.

3.2 ВСТУП ДО НАТО КРИЗЬ ПРИЗМУ ЯКОСТІ ЖИТТЯ

Щоб обґрунтовано відповісти на запитання, який зв'язок між вступом до НАТО та якістю життя, необхідно насамперед дати визначення таким термінам, як «якість життя» та «рівень життя», та з'ясувати відмінність між ними. Звісно ми говоримо про дане явище у рамках мирного життя.

Під «якістю» слід розуміти об'єктивну та загальну характеристику об'єктів, яка виявляється в сукупності їхніх властивостей. Поняття «життя» визначає вищу форму існування матерії, що виникає закономірно за визначених умов у процесі її розвитку. Організми відрізняються від неживих об'єктів обміном речовин, здатністю до подразнень, розмноження, росту, розвитку, активної регуляції свого складу і функцій, до різноманітних форм руху, пристосованістю до середовища тощо.

Рівень і якість життя це інтегровані показники соціально-економічного розвитку країн. Соціально-економічна категорія «рівень життя населення» використовується в науковій літературі, правових і нормативно-господарських документах для характеристики ступеня задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб людей у суспільстві, тобто якості життя населення, величини його добробуту та служить важливим соціально-економічним критерієм при виборі напрямків і пріоритетів економічної й соціальної політики держави.

Рівень життя населення визначається, з одного боку, складом і величиною потреб у різних життєвих благах (продукти харчування, одяг, житло, транспорт, різні комунальні і побутові послуги, освіта, медичне обслуговування, культурно-просвітні заходи і т. д.), з іншого боку можливістю їхнього задоволення, зважаючи на пропозиції на ринку товарів і послуг та реальні доходи людей, їхню заробітну плату. У свою чергу і розмір реальної заробітної плати, і рівень життя населення

визначаються ступенем ефективності виробництва на основі використання досягнень науково-технічного прогресу, масштабом розвитку і якістю сфери послуг, освітнім і культурним рівнем населення.

Для визначення рівня життя в різних країнах експерти використовують поняття індекс розвитку людського потенціалу, або індекс людського розвитку (ІЛР). Цей показник запропонований ООН у 1990 р. як інтегрована оцінка рівня цивілізованості країн.

Індекс людського розвитку має такі три складові:

тривалість життя населення;

рівень освіти;

обсяг ВВП на душу населення.

Задані граничні значення для кожного показника:

- тривалість життя 25-85 років;
- рівень освіти - 0-100% (кількість років, які провів у режимі навчання після 15 років «середній громадянин»);
- обсяг ВВП - від 200 до 4000 доларів США.

Низьким при цьому вважається ІЛР, менший за 0,5, високим - 0.9-1.

Економічна комісія ООН, оцінюючи життєвий рівень населення Європи, надає перевагу такому показнику, як кількість товарів та послуг, які населення змогло отримати. Еталонна величина складає 100%.

Отже, рівень життя населення це ступінь задоволення матеріальних, духовних та соціальних потреб людей.

Зважаючи на наведені вище визначення, знову виникає запитання: які ж критерії якості життя? Власне кажучи, вислів «якість життя» з'явився в США і Японії після Другої світової війни. Бурхливий економічний розвиток спричинив збільшення матеріальних благ на душу населення. Вважалося, що чим більше в сім'ї нових речей тривалого користування, тим щасливіші люди, але такий спосіб визначення якості життя можливий при абсолютно стійкій ситуації.

По-перше, всі мають вірити, що матеріальні блага є синонімом щастя.

По-друге, розшарування за матеріальною ознакою має бути мінімальним, а верхня планка (та, де починається «щастя») має бути стабільна і досяжна для переважної більшості населення.³⁶

На сучасному етапі розвитку та появою «світового агресора», ми вже не маємо таких ілюзій: через стрімке зростання технологій мало хто чітко уявляє, скільки речей йому потрібно для того, щоб почуватися задоволеним; через постійні оглядання на чуже багатство ми слабо усвідомлюємо свої потреби; через рекламу відчуваємо себе чимось обділеними та й взагалі, прирівнювати якість життя до рівня життя це шлях «в нікуди».

Чому всіх настільки хвилює саме питання якості життя? Та тому, що це спосіб зрозуміти, наскільки реальним є добробут громадян. До того ж на користь існування такої начебто ефемерної речі, як якість життя, свідчать приклади, що коли всі умови для щасливого життя були дотримані, а люди не почувалися при цьому щасливими.

Так, наприклад, після падіння Берлінської стіни в Східній Німеччині значно знизилася народжуваність і в декілька разів підвищилася кількість самогубств: люди були дезорієнтовані, незважаючи на свободу і матеріальні блага, тобто важливо не порушувати життєвий устрій. Та взяти хоча б ситуацію у великих містах: рівень життя підвищився (порівняно, наприклад, з тим, що було 10 років тому), а якість життя ні: нікому не гарантована ні соціальна підтримка, ні грезвісна впевненість у завтрашньому дні. У будь-який момент добробут може виявитися ілюзорним.³⁷

³⁶ Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.- С. 3-5.

³⁷ Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.-С. 6-8.

На сьогоднішній день Всесвітня організація охорони здоров'я пропонує оцінювати якість життя відразу за кількома параметрами:

- фізичні: енергійність, втома, фізичний дискомфорт, сон і відпочинок;
- психологічні: самооцінка, концентрація, позитивні емоції, не-гативні переживання, мислення;
- ступінь незалежності: повсякденна активність, працездатність, залежність від ліків і лікування;
- життя в суспільстві: повсякденна активність, соціальні зв'язки, дружні зв'язки, суспільна значущість, професіоналізм;
- навколишнє середовище: житло і побут, безпека, дозвілля, доступність інформації, екологія (клімат, забрудненість, густонаселеність);
- духовність і особисті переконання.

Таким чином, поняття «якість життя» є конкретизацією поняття «рівень життя».

Найсуттєвішими чинниками, які можуть кардинально впливати на зміну якості життя населення, є політичні. Вони включають характер суспільного (державного) устрою, стійкість інституту права і дотримання прав людини, співвідношення різних гілок влади, наявність опозиції, різних партій тощо.

Саме політична влада, яка сприяє підйому економіки і розвитку підприємництва, створює необхідні стартові умови для підвищення рівня життя в країні.

Очевидний той факт, що політика і економіка країни тісно взаємопов'язані. Вони здатні підтримувати, коректувати або «заважати» одна одній. Це можна прослідкувати на прикладі становлення підприємництва України, яке в своєму розвитку пройшло декілька етапів. На кожному з них підприємницький прошарок чисельно поповнювався і поновлювався, в нього вливалися представники нових соціальних і вікових груп носії різної соціально-політичної культури. У цих умовах змінювалося й ставлення підприємницького корпусу до політики.

Ще в 1960-1970-ті роки в країні з'явилося таке явище, як «тіньовий бізнес». У суспільстві, де підприємницька діяльність переслідувалася законом, а вільний політичний простір був відсутній, ділки «тіньової економіки», яких лише умовно можна назвати підприємцями, були зосереджені на власному збагаченні. Звиклі до обережності і діючи відповідно, вони не прагнули зайняти місце на політичній сцені.

Перебудова відкрила новий етап у розвитку підприємництва. Його діяльність була легалізована, в країні почав формуватися новий альтернативний сектор економіки, який дозволив багато кому отримати джерело додаткового доходу. Розвиток підприємництва збігся з потужним демократичним підйомом у країні. У 1988-1990-х роках майже всі члени вітчизняного підприємництва приєдналися до політичного життя (брали участь у мітингах, зборах, маніфестаціях, працювали в клубах виборців). Новостворені комерційні структури надавали фінансову допомогу політичним партіям і рухам демократичної орієнтації, фінансували виборчу програму їх кандидатів. Тобто люди отримали можливість не тільки заробляти гроші, а й безпосередньо брати участь у політичному житті країни.

Таким чином, зміна концепції соціального розвитку, в даному випадку перехід від прямого і безпосереднього управління економікою з

боку держави до вільного ринкового механізму і побудови суспільного життя на демократичних принципах, прямо і побічно позначається на рівні добробуту населення і його окремих груп. Перехід країни до ринкових відносин, розвиток підприємництва, відмова від планування тощо перш за все позначилися на реальних доходах більшості населення країни. Не всі змогли зорієнтуватися в умовах, що швидко змінювалися, і зайнятися приватним підприємництвом, що призвело до скупчення грошових заощаджень сімей. У руках незначної меншини. Найбільш підготовленими до нового курсу, до процесу приватизації стали представники партійної но- менклатури і лідери «тіньової економіки». Більш того, в період перебудови перерозподілу зазнала реальна оплата праці, пенсії, заощадження в ощадкасах, внаслідок чого було значно підірвано довіру до нового ладу і політичної влади, що здійснювала курс на ринкову економіку.

Для завоювання цієї довіри потрібні реальні заходи в сфері національної трудової політики, які охоплювали б різні компоненти рівня життя, а саме зайнятість, умови й оплату праці, соціальні гарантії та підвищення ролі держави в регулюванні трудових відносин.

На якість життя населення суттєво впливають економічні чинники, до яких належать наявність економічного потенціалу в країні, можливості для його реалізації, величина національного доходу тощо. Про якість життя в державі можна робити висновки і за співвідношенням забезпечених і бідних верств населення. У світовій практиці розрізняють дві основні форми бідності: абсолютна - за відсутності доходу, необхідного для забезпечення мінімальних життєвих потреб особи або сім'ї, і відносна - коли дохід не перевищує 40-60% середнього доходу по країні. Порівняння бідності між державами має умовний характер через неоднакову базу (мінімальний прожитковий рівень), взяту за основу для розрахунку порогу бідності.

В Україні частка населення, що проживає за межею бідності за останнє десятиріччя значно збільшилася, а з вторгненням росії розрахунки змінюватись можуть чи не щодня. Мінімальні життєві потреби українців оцінюються в даний час за набором товарів і послуг, внесених у прожитковий мінімум. Структура бюджету прожиткового мінімуму включає, крім витрат на харчування, витрати на непродовольчі товари, послуги, податки та інші обов'язкові платежі.³⁸

У розвинутих державах платні послуги займають у споживчому бюджеті населення, як правило, більше місце, ніж харчування. Ці послуги, по-перше, не можна порівнювати з українськими за складом, по-друге, вони значно відрізняються за цінами на них.

Важливою складовою частиною економічного потенціалу є національне багатство - це сукупність нагромаджених матеріальних благ (засобів виробництва та предметів споживання), створених працею попередніх і теперішнього поколінь людей і залучених до економічного обігу природних ресурсів та фінансових коштів.

Рівень і динаміка продуктивності праці також є важливим чинником зростання ВВП і національного доходу, а отже і якість життя змінюється залежно від динаміки продуктивності праці. У свою чергу продуктивність праці залежить від науково-технічного прогресу, вдосконалення організації праці, виробництва і управління, соціально-економічних чинників.

Розвиток соціальної сфери (науки, освіти, охорони здоров'я, культури) сприяє задоволенню соціальних потреб населення, сприяє розвитку інтелекту нації, впливає на економічне здоров'я суспільства тощо.

³⁸ Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.-С. 10-15.

У світовій практиці рівень і динаміка здоров'я населення ставляться на перше місце серед компонентів рівня життя, оскільки вони розглядаються як базисна потреба людини і головна умова і діяльності. Основними показниками здоров'я загальноприйнято вважати показники середньої очікуваної тривалості життя при народженні і крізь призму якості життя коефіцієнт смертності. Війна останніх, майже двох років, призвела до скорочення тривалості життя українців і зростання смертності, динаміка якої значною мірою визначається ослабленням здоров'я, погіршенням харчування людей, знищенням домівок, викраданням росією дітей, не згадуючи вже військових, де все їхнє життя - це життя в окопах, ночівля в підвалах тощо.³⁹

Потрібно чітко усвідомлювати, що якість життя як базис для розвитку людського капіталу є одним із ключових чинників національної конкурентоспроможності. Загроза подальшого зниження рівня національної конкурентноздатності через істотне погіршення якості життя обумовлює необхідність реалізації системи цільових заходів для забезпечення планування і контролю індикаторів якості життя, усвідомлення суспільством категорії якості життя як одного із визначальних факторів конкурентоспроможності та соціально-економічного розвитку держави, запровадження у практику параметрів якості життя як головних результуючих показників ефективної діяльності органів державного управління на всіх рівнях.

Поліпшення якості життя населення є одним із основних факторів конкурентноздатності держави, оскільки, з одного боку, є передумовою залучення інвестиційних та трудових ресурсів, інтелектуального капіталу і, з іншого, дестимулює відтік людського і фінансового капіталу за кордон. Якість життя як передумова розвитку

³⁹ Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: Підручник. – К.: КНТ, 2009. – 89 С.

людського капіталу є одночасно засобом і метою посилення національної конкурентоспроможності.

Після наведених вище міркувань виникає запитання: яке відношення до якості життя українців має вступ або не вступ України до Північноатлантичного альянсу? Як процес євроатлантичної інтеграції нашої держави може позначитися на якості життя українських громадян?

Організація Північноатлантичного договору (North Atlantic Treaty Organization - NATO, НАТО) була створена з метою досягнення цілей Північноатлантичного договору, підписаного 4 квітня 1949 р. відповідно до положень ст. 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй.⁴⁰

Головні цілі створеної організації було сформульовано в преамбулі Північноатлантичного договору, і на сьогодні вони є актуальними (варто звернути увагу, що це було зроблено в квітні 1949 р. - тобто через чотири роки після завершення найжорстокішої війни XX століття ще до початку російського вторгнення 2024 року):

«Договірні сторони сповнені рішучості захищати свободу, спільну спадщину та цивілізацію своїх народів, засновані на принципах демократії, свободи особистості та законності. Договірні сторони мають на меті зміцнення стабільності та підвищення добробуту в Північноатлантичному регіоні....», а також, що «Договірні сторони сприятимуть подальшому розвитку міжнародних відносин миру та дружби шляхом зміцнення своїх вільних інститутів, досягнення більшого розуміння принципів, на яких вони ґрунтуються, та сприяння створенню умов стабільності та добробуту....» .

Таким чином, задекларовані цілі є підставою для об'єднання не тільки з метою захисту, а й для створення умов для стабільності й

⁴⁰ Альтернативні моделі забезпечення національної безпеки України: оцінки експертів // Національна безпека і оборона. – 2006. – 43 С.

добробуту, тобто з метою спрямованості на підвищення якості життя громадян.

Спочатку до Альянсу входило 12 держав (Бельгія, Люксембург, Нідерланди, Велика Британія, Франція, Сполучені Штати Америки, Канада, Данія, Ісландія, Італія, Норвегія та Португалія), а майже через 60 років їх стало вже 31 (Греція і Туреччина, Федеративна Республіка Німеччина, Іспанія, Польща, Чеська Республіка та Угорщина, Естонія, Литва, Латвія, Болгарія, Румунія, Словаччина та Словенія та Албанія й Хорватія, Чорногорія, Північна Македонія та Фінляндія). Необхідно зауважити, що за весь час існування Північноатлантичного альянсу жодна країна не висловила бажання вийти з цієї організації.⁴¹

На сучасному етапі розвитку Північноатлантичного альянсу можна і потрібно розглядати цю організацію не тільки як військово-політичний союз, а навіть у першу чергу як спільноту незалежних, національних суспільств, яку згуртовує єдність цілей і цінностей, у тому числі й якість життя.

До початку воєнних дій на території України, насправді для того, щоб стати навіть не членом, а тільки кандидатом у члени Північноатлантичного альянсу, Україні необхідно було продемонструвати і довести відданість тим ідеям і цілям, які панують у країнах-членах Альянсу. Зрозуміло, що всі країни переконалися в цьому беззаперечному явищі ціною тисяч життів і внаслідок кровопролитної війни з росією.

Від країн-претендентів насамперед очікується, що вони:

- демонструватимуть відданість справі зміцнення стабільності та добробуту через дотримання принципів економічної свободи, соціальної справедливості та відповідальності за охорону довкілля;

⁴¹ Шлях до НАТО: вимір безпеки. Лідери думок про євроатлантичну інтеграцію України/ В.В. Бардак, С.Г.Згурець, М.М. Самусь та іню – К.: 2016. – 169 С.

- демонструватимуть відданість принципам верховенства права та прав людини;
- вирішуватимуть міжнародні суперечки мирним шляхом;
- сприятимуть розвитку мирних та дружніх міжнародних відносин шляхом зміцнення своїх вільних інституцій та завдяки сприянню зміцненню стабільності й добробуту;
- вирішуватимуть мирним шляхом міжетнічні конфлікти і зовнішні територіальні суперечки, спірні питання внутрішньої юрисдикції, відповідно до принципів ОБСЄ та з метою прагнення до встановлення добросусідських відносин;
- знайомитимуться з належними правовими механізмами та угодами, якими керується НАТО для забезпечення співробітництва в своїй структурі, та формальним юридичним процесом, що передуює членству.⁴²

Для того щоб допомогти країнам підготуватися до вступу в НАТО, в 1999 р. було розроблено та ухвалено *План дій щодо членства в НАТО (ПДЧ)*.

ПДЧ будується на основі інтенсифікованого Індивідуального діалогу щодо членства, який передбачає запровадження Програми заходів, спрямованих на сприяння країнам-претендентам в їх підготовці до можливого майбутнього вступу до НАТО як членів Альянсу. Вироблення остаточних рішень щодо запровадження заходів залишається за країнами-претендентами. У цій Програмі претендентам пропонується перелік заходів, з якого вони можуть вибрати ті, що, на їх думку, є найціннішими з точки зору сприяння їх підготовці.

⁴² Україна-НАТО: Регіональний вимір/ Укл. А.Романюк, Л. Скочилас. – Львів: ЦПД, 2008. – 136 С.

Таким чином, можна зрозуміти «суворість» у відборі кандидатів до вступу до вже сталої, протягом вже більше 70 років, євроатлантичної «родини», члени якої побоюються порушення встановленого «ритму життя» як всієї «родини», та і кожного її члена, а також порушення сталих підвалин життя, базових цінностей, які об'єднали всіх у цю «родину». Як бачимо, до системи базових цінностей належить і таке поняття, як «якість життя», підвищенню рівня якого в країнах- членах НАТО приділяється дуже прискіплива увага.

Так, наприклад, заслуговує на увагу досвід Польщі (доволі «молодого члена НАТО) у розв'язанні цієї проблеми. Операційна програма «Людський капітал», яка є частиною Стратегії розвитку Польщі на 2007-2013 рр., визначає підвищення рівня і якості життя населення цієї країни головною метою, а до пріоритетів віднесено: зростання конкурентоспроможності та інноваційності економіки; поліпшення фізичної та суспільної інфраструктури; зростання рівня зайнятості, розвиток людського та соціального капіталу; розвиток і підтримка сфери охорони здоров'я; інвестиції в освіту та інфраструктуру освітньої сфери; підвищення якості освітніх послуг, їх відповідності потребам ринку праці; здійснення ефективної міграційної політики; промоція професійної мобільності тих, хто працює.⁴³

Крім того, «суворість» у відборі кандидатів до вступу до Північноатлантичного альянсу можна пояснити й тим, що вважається (хоч це насправді не зовсім обов'язково), що найкоротший шлях до Європейського Союзу пролягає саме через членство в НАТО. А те, що Україна мріє бути повноправним членом ЄС, ні для кого не є секретом.

Якщо розглядати Україну в контексті вступу до Європейського Союзу, то рівень якості життя громадян нашої країни за індексом

⁴³ Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження/ За ред. І.І. Жовкви. – К., 2007 – 80 С.

людського розвитку, який є сукупною оцінкою трьох складових компонентів, що характеризують довголіття, якість освіти і доходи населення, значно нижчий порівняно з країнами ЄС. Якість життя населення держав-членів Європейського Союзу характеризується високим рівнем людського розвитку, де високі показники тривалості життя, високий доступний рівень освіти та високий рівень валового внутрішнього продукту на душу населення.

Висока якість життя населення країн Євросоюзу пов'язана з тим, що економічне зростання цих держав спрямоване на розвиток соціального захисту кожної людини, що є основними цілями створення ЄС, через дотримання демократичних принципів, задекларованих у нормативно-правовій базі Євросоюзу. Так, у Договорі про Європейський Союз (прийнятий у 1991 р.) в ст. 2 зазначені цілі, згідно з якими Співтовариство має сприяти «гармонійному та збалансованому розвитку економічної діяльності, досягненню високого рівня зайнятості й соціального захисту, підвищенню життєвого рівня і якості життя, тісному економічному та соціальному об'єднанню і солідарності держав-членів». У ст. 3 Договору про Європейський Союз визначено, як саме Співтовариство намагається досягти цілей, задекларованих в ст. 2. А саме: скасування перешкод вільному руху товарів, осіб, послуг і капіталу між державами-членами; проведення спільної торговельної політики; внесок у досягнення високого рівня охорони здоров'я; внесок в освіту, професійне навчання та культурний розвиток держав-членів; посилення конкурентоспроможності промисловості Європейського Співтовариства та інше, що свідчить про спрямованість розвитку ЄС на добробут кожної людини.⁴⁴

Враховуючи те, що якість життя як базис для розвитку людського капіталу впливає на приплив інвестицій, міграційні процеси,

⁴⁴ Кучер В. Дорога України до ЄС крізь призму польського досвіду//І [Незалежний часопис].- 2017. - №150.- 106 С.

ефективність праці, можна стверджувати, що якість життя є чинником конкурентоспроможності країни.

Загальновизнано, що в умовах сучасного світу розвиток країни можливий, якщо її економічна політика спрямована на підвищення рівня якості життя населення цієї країни. У світі визнано, що якість життя виражається не тільки економічними показниками, а й станом навколишнього середовища, якістю медичного обслуговування, рівнем безпеки життя, свободою слова тощо. Тож сучасна країна, маючи на меті підвищення якості життя свого населення, розвиває економіку задля розвитку системи соціального забезпечення кожного громадянина, розширюючи його можливості у формуванні власного майбутнього.

Також загальновизнано, що зміцнення і утримання конкурентних позицій країни в глобальному світі залежить від таких параметрів якості життя, як рівень охорони здоров'я і початкової освіти; якість послуг вищої освіти та професійного вдосконалення; рівень розвитку соціальної інфраструктури, інноваційна активність тощо.

За загальновідомими оцінками, відбулося істотне послаблення конкурентних позицій України на світовій економічній арені. Якщо в 2005 році Україна посідала 68 місце у світовому рейтингу конкурентоспроможності серед 117 країн, то в 2006 році лише 78 серед 125 країн (для порівняння, Польща займає 48 місце), сьогодні ж це 107.

Загрозливого рівня досягло значення таких показників, як очікувана тривалість життя, очікувана тривалість здорового життя населення та показник, який характеризує втрачені роки здорового життя (індекс DALY). Якщо в 1990 р. очікувана тривалість життя становила 70,5 років, то в 1995 р. вона зменшилася до 66,8 років, у 2003 р. дещо збільшилася - до 67,8 років. Аналогічний показник для розвинених європейських держав (Ісландія, Італія, Швейцарія, Швеція та ін.) перевищує 80 років. Очікувана тривалість здорового життя в Україні складає 54,9 року. У більшості країн

Європи (Ісландія, Італія, Норвегія, Швейцарія, Швеція та ін.) цей показник перевищує 70 років.⁴⁵

До сукупності головних індикаторів якості життя, які істотно послаблюють конкурентні позиції нашої країни, належать:

1. Рівень охорони здоров'я та якості початкової освіти. За цими критеріями Україна помітно відстає від розвинених держав з рейтинговою позицією (за винятком системи вищої освіти та професійного вдосконалення) серед 125 країн. За рівнем охорони здоров'я та якістю початкової освіти Україна є 94 (Польща 26, Норвегія 10, Японія - 1), вищої освіти та професійного вдосконалення 48 (Польща 33, Норвегія - 9, Фінляндія - 1).

2. Фінансування розвитку людського капіталу. Видатки на охорону здоров'я та освіту в Україні є незначними порівняно з країнами з високим рівнем розвитку людського капіталу та іншими державами з транзитивною економікою. Простежується динаміка зниження обсягів цих витрат. За оцінками експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), при рівні витрат на охорону здоров'я, нижчому 5% обсягу ВВП, економіка стає неефективною.

3. Демографічні зрушення. За роки незалежності України чисельність населення зменшилася більш ніж на 5 млн осіб, ще більше шести млн українців здійснюють трудову діяльність за межами країни, з них 80% жінок репродуктивного віку. Безумовно, в перспективі очікується лавиноподібне зменшення чисельності населення. Серед основних причин погіршення демографічної ситуації слід виокремити: погіршення якості життя; зміна традиційного життєвого устрою; домінування міського способу життя над сільським; зростання диференціації рівня доходів

⁴⁵ Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки/ За ред. А.С. Гальчинського. – К.: НІСД, 2003.- 320 С.

найбагатших та найбідніших верств населення; внутрішнє переміщення населення в країні; втеча від доторку війни.⁴⁶

Можна припустити, що відсутність негайних і дієвих заходів з підвищення якості життя в нашій країні призведе до:

- 1) зниження рівня людського розвитку і, відповідно, до подальшого послаблення конкурентоспроможності держави;
- 2) погіршення вікової структури населення внаслідок зростання кількості населення похилого віку і скорочення молодшого;
- 3) погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням;
- 4) погіршення здоров'я громадян до критично загрозливих меж та людського капіталу загалом.

Враховуючи новий опрелюднений висновок американської незалежної консалтингової агенції Legatum Institute щодо темпів економічного розвитку та якості життя в 104 країнах світу:

«Індекс процвітання вираховували за 44 показниками, головні з-поміж яких: конкурентоспроможність, охорона здоров'я і довкілля, сімейні та релігійні цінності. За економічними показниками Україна потрапила у вищу частину рейтингу. Однак її загальні позиції значно погіршили показники якості життя», - коментує експерт проекту Раян Стрітер.

«Для України є трохи добрих новин і трохи поганих. Добрі показники має ринкове зростання, краща якість освіти. Але досить погані загальні показники якості життя: проблеми з охороною здоров'я, захистом довкілля, плюс низька ефективність державного управління», - констатує Стрітер.

Дуже негативно на результати України вплинула нездатність системи охорони здоров'я впоратися зі стрімким поширенням ВІЛ-

⁴⁶ Розвиток Україна -НАТО та сучасний стан інформування громадскості з питань євроатлантичної інтеграції: збірник навчально – методичних матеріалів/ Упорядник В.Я.Миронченко. – К., 2008.- 103 С.

інфекції. Цей фактор, зокрема, пов'язують із низьким фінансуванням медичної інфраструктури. У той же час епідемія ВІЛ/СНІД стає дедалі більшим соціальним тягарем для країни.⁴⁷

З 2002 року практичні взаємини України з НАТО будуються на основі Плану дій Україна НАТО, який був прийнятий під час Празького саміту і який чітко окреслив основні завдання України в досягненні євроатлантичних стандартів у політичній, економічній, оборонній, інформаційній та інших сферах, важливих з точки зору інтеграції України до Альянсу.

Для запровадження відповідних положень цього керівного документа розробляються щорічні цільові плани, які передбачають прагматичні заходи як внутрішнього характеру, так і в рамках співробітництва Україна - НАТО.

Реалізація зазначених цільових планів в більшості сфер стосується не лише військових та політичних аспектів, а й економічних, адміністративних та інших сфер, які напряму впливають на рівень та якість життя населення України.⁴⁸

Нижче наведені лише деякі основні елементи реалізації Указу Президента України «Про Цільовий план Україна НАТО», які можна охарактеризувати як прямі фактори впливу на досягнення необхідного рівня і якості життя:

Розділ 1.

Політичні та економічні питання

1.1. Зовнішня і безпекова політика

⁴⁷ Україна на шляху до НАТО: через радикальні реформи до абуття членства/ За ред. Г.М, Перепелиці. – К.: ВД «Стилос», 2004. – 400 С.

⁴⁸ Кордон М.В. Європейська та Євроатлантична інтеграція України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 172 С.

... Україна, виходячи зі своїх національних інтересів, проводить збалансовану та відповідальну зовнішню політику, що ґрунтується на принципах міжнародного права, рівноправності та взаємовигідного співробітництва.

Додержання принципів демократії, верховенства права, прагнення до загальновизнаних європейських цінностей є важливими факторами, що визначають зовнішню політику держави...

...Одним з основних зовнішньополітичних пріоритетів України є європейська та євроатлантична інтеграція, що полягає у послідовному процесі зміцнення національної безпеки, поступальному економічному розвитку, утвердженні цінностей демократії, прав і свобод людини, активному, цілеспрямованому та неухильному зближенні з ЄС та НАТО відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України»...

1.1.5.2. Рада Європи (РЄ)

...З метою дальшого розвитку співробітництва з РЄ Україна спрямовуватиме зусилля на вдосконалення чинного, а також розроблення нового законодавства та приведення його у відповідність з європейськими стандартами у сфері прав людини та верховенства права. Україна продовжуватиме активне співробітництво зі структурами РЄ у таких сферах: забезпечення свободи функціонування засобів масової інформації; розвиток толерантного суспільства, що базується на демократичних стандартах; забезпечення реалізації прав національних меншин, рівноправності жінок та чоловіків, захисту дітей тощо...

1.1.5.3. Організація з безпеки

і співробітництва в Європі (ОБСЄ)

... Україна продовжуватиме активне співробітництво з ОБСЄ у сфері розвитку демократичних інститутів, зокрема шляхом вдосконалення свого виборчого процесу, зміцнення верховенства права, розвитку

громадянського суспільства, запобігання торгівлі людьми та боротьби з тероризмом.

1.2. Внутрішня політика

1.2.1. Забезпечення верховенства права та додержання прав людини

... Україна використовує досвід провідних держав світу, зокрема держав-членів НАТО, у проведенні внутрішніх реформ, вдосконаленні системи державного управління та розвитку місцевого самоврядування. Уряд України вживає заходів для створення інституціонального середовища, що стимулюватиме ділову активність, економічне зростання на основі структурно-інноваційних перетворень, а також створення сучасної соціальної інфраструктури і розвитку ринкової економіки з відповідною системою соціального захисту.⁴⁹

Питання консолідації суспільства, проведення економічних і соціальних реформ, продовження реформування оборонного та безпекового секторів є основними завданнями внутрішньої політики України.

Україна зацікавлена у зміцненні основоположних принципів демократичного суспільства, захисту загальнолюдських цінностей та верховенства права. Україна захищатиме і гарантуватиме права і свободи громадян. Повага до прав і свобод людини визначає зміст і напрями реалізації державної політики. Україна як сторона основних міжнародних договорів у сфері захисту прав людини поважає принципи міжнародного права щодо заборони дискримінації людини. Україна продовжує докладати зусиль для дотримання принципу рівності громадян, захисту прав національних меншин, сприяння толерантності в суспільстві.⁵⁰

⁴⁹ Уорнер Крістофер про розширення НАТО і майбутнє Європи // Урядовий кур'єр. – 2016. – 26 серпня.

⁵⁰ Бертрам Крістоф. Чому НАТО має розширюватись? – Брюссель, 2017. -11 с.

Реформування системи правоохоронних органів залишається одним із пріоритетів діяльності і спрямоване на забезпечення відповідності системи кримінальної юстиції України нормам Конституції України та нормам і стандартам Ради Європи. Основним завданням залишається вдосконалення порядку функціонування правоохоронних органів. Їх діяльність має спрямовуватися передусім на захист громадян, їх прав і свобод...

1.2.2. Адміністративна реформа

Метою адміністративної реформи є поступове створення системи державного управління, яка забезпечить становлення України як високорозвиненої правової європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії. Головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові та національним інтересам...

...Буде вжито заходів для вдосконалення системи надання адміністративних послуг з метою наближення системи державного управління України до європейських стандартів, демократизації соціальних відносин, переходу органів державної влади від принципів управління громадянами до принципів служіння їх інтересам...

1.2.3. Зміцнення повноважень та підвищення рівня незалежності судової влади

Україна вживатиме заходів для подолання негативних тенденцій у сфері функціонування судової системи на різних рівнях.

Метою реформування судової системи є створення єдиної системи судоустрою, що функціонує на засадах верховенства права відповідно до міжнародних стандартів і гарантує право особи на справедливе судочинство.

1.2.5. Реформування Державної кримінально-виконавчої служби України

...Основними напрямками реформування пенітенціарної системи є приведення умов утримання засуджених та ув'язнених осіб у відповідність із вимогами законодавства та європейських норм і стандартів, забезпечення безумовного додержання прав людини і громадянина в місцях позбавлення волі, стабільного функціонування органів, установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, підприємств, закладів охорони здоров'я і навчальних закладів Державної кримінально-виконавчої служби України.

1.2.6. Реформування системи кримінальної юстиції

Україна вживатиме заходів, спрямованих на вдосконалення національного законодавства з питань діяльності правоохоронних органів, забезпечення відкритості їх роботи та співпраці з громадськими організаціями і засобами масової інформації...

Розділ 2. Питання безпеки і оборони та військові питання

2.3. Реформування сектору безпеки

Україна спрямовує свої зусилля на підвищення ефективності реформ у сфері національної безпеки, забезпечення їх відповідності змінам, що відбулися у світі протягом останнього десятиріччя, насамперед у політичній, соціальній та економічній сферах...

2.3.6. Реформування Служби безпеки України

Реформування Служби безпеки України розглядається в контексті вдосконалення правової системи держави, судової та адміністративної реформ в Україні, інших інституційних перетворень, передбачених Планом заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи, затвердженим Указом Президента України від 20 січня 2006 року № 39. Виконання зазначених зобов'язань гарантуватиме демократію, верховенство права,

додержання прав і свобод людини та інтеграцію України в євроатлантичні структури...

2.3.7. Реформування Міністерства внутрішніх справ України
Україна продовжуватиме реформування Міністерства внутрішніх справ України, в результаті якого воно буде перетворено на орган, що відповідатиме європейським нормам, з метою підвищення рівня захисту прав та основоположних свобод людини, зміцнення боротьби із злочинністю та підвищення довіри людей...

У рамках реалізації завдань Цільового плану Україна - НАТО, які спрямовані на підвищення якості життя українських громадян, виконується досить значна робота і якраз спрямована на усунення дисбалансу в якості життя українського населення та населення країн – членів НАТО.⁵¹

Отже, з вище викладеного матеріалу можна зробити такі висновки:

1. Соціально-економічний розвиток країн світу, в тому числі України, визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення, що відповідає резолюції, прийнятій ООН, згідно з якою будь-яка держава в першу чергу повинна створювати сприятливі умови для того, щоб життя людей було довгим, здоровим і наповненим творчістю.

2. Життя людини багатогранне соціально-економічне явище, яке можна охарактеризувати за допомогою двох понять «рівень» і «якість» життя населення. Ці поняття різнопланові, вони характеризують різні аспекти життя людини. Так, рівень життя населення - це кількісна і якісна характеристики ступеня досягнення компонентів життя людини, а якість життя якісна характеристика ієрархії значення задоволення його складових компонентів.

⁵¹ Жовква І.І. Стратегічне партнерство України. Теорія і практика. – К.: Фонд «Європа XXI», 2003. – 156 С.

3. У контексті формування державної соціальної політики особливого значення набуває адекватна оцінка потреб населення та можливостей суспільства їх забезпечити. Відповідно нагальною необхідністю стає запровадження у практику статистичного аналізу та управління, розробка цільових програм системи індикаторів рівня життя населення та соціальних нормативів і стандартів. Це дасть змогу не тільки налагодити моніторинг рівня життя населення, а й активно впливати на його зростання як у кількісному, так і в структурно-якісному плані.

4. Україна як суто європейська країна повинна інтегруватися у загальноєвропейській простір, в тому числі і в загальноєвропейську систему колективної безпеки.

5. Для повноправного інтегрування України до загальноєвропейської системи колективної безпеки, а тим більше до загальноєвропейського простору, недостатньо мати відповідний військово-технічний потенціал, який відповідає сучасним вимогам забезпечення загальної колективної безпеки (у цьому напрямку в Україні все більш-менш гаразд, хоча й не без проблем, але на загальному тлі Збройні сили України не виглядають пасинком), необхідно мати (а може і в першу чергу) такий рівень якості життя населення, який не створює суттєвого дисбалансу з рівнем якості життя населення країн-членів НАТО. Саме на цьому зосереджуються впливові країни-члени Альянсу. Саме це вони мають на увазі, коли стверджують, що Україна неготова вступити до НАТО.

6. Наша держава багато робить у напрямку суттєвого підвищення і рівня, і якості життя населення, але поки ще це не стало справжнім пріоритетом соціально-економічного розвитку України у стратегічних загальнодержавних планах та регіональних програмах соціально-економічного розвитку. Але поступ країни в напрямку євроатлантичної інтеграції є одним із основних стимулюючих факторів переведення питань

суттєвого підвищення рівня і якості життя населення до найголовніших пріоритетних питань державної й регіональної політики.

7. В умовах ринкової економіки підґрунтям соціального захисту населення може стати система соціальних нормативів, які одночасно відображають особливості соціальної системи та виступають інструментом регулювання тих чи інших процесів у суспільстві. Розробка та впровадження державних мінімальних соціальних стандартів має бути спрямована на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фінансової бази та збереження єдиного соціального простору в усіх регіонах країни, тобто державні мінімальні стандарти повинні втілюватися в державному та місцевих бюджетах і сприяти вирівнюванню соціального забезпечення громадян у розрізі областей, районів та інших адміністративних одиниць.

ВИСНОВКИ

Інтегруючись до НАТО, Україна отримує надзвичайно важливі переваги у сфері безпеки: достатні гарантії безпеки, зокрема і ядерні; зміцнення незалежності і недоторканості кордонів України; стабільність стану безпеки України незалежно від того, як розвиватиметься російська федерація; незворотність України до політичної Європи, збільшення шансів України приєднання до ЄС (якщо це не відбудеться швидше); реалізація реформ Збройних Сил.

У сфері економічної безпеки інтеграція України до НАТО матиме позитивні наслідки – з перспективою участі України у значних проектах переозброєння; прискорення економічного розвитку внаслідок зменшення ризиків для бізнесу, пов'язаного із зростанням рівня безпеки України; прискорення ринкових реформ; поширення в Україні економічної етики, що довела свою ефективність в країнах Заходу; посилення боротьби з корупцією, що вплине на швидкість економічного розвитку України; покращення міжнародного іміджу і авторитету України.

До появи «світового агресора» можна було чітко розмежувати проведення військових операцій під егідою НАТО та проведення власних військових операцій країною або країнами, які є членами Альянсу. Нині- «світовий агресор», який мріє захопити величезні території незалежних держав – причини сьогоденних конфліктів знаходяться в іншій площині. Тому, на порядку денному світової спільноти не тільки боротьба проти тероризму, сепаратизму, етнічного і релігійного екстремізму, а боротьба за виживання нації, України, як держави, непорушне питання демократії. Два протиріччя у становленні політичного виміру, коли триває боротьба не просто за власний народ, а за стабільність всієї Європи, непоширення війни на весь континент. Історичний парадокс, коли країна, що не є

членом Альянсу бориться за суть існування цього ж Альянсу; країна, що належить до європейської родини та фактично не будучи її офіційним членом, бориться за всю Європу. На полі бою Україна використовує досвід провідних держав світу, удосконалюючи цю техніку у гібридній війні - від кібернетичного простору до лінії фронту в окопах. У час війни національна система оборонного планування орієнтована на забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави з урахуванням характеру реальних загроз, завдань Збройних Сил України на полі бою та протиповітряної оборони, де військова підтримка з боку країн, що є членами НАТО надходить щодня. Так, існує збройна підтримка, передача технологій, захист від кібератак агресора. Україна вже бере участь у співпраці з НАТО поза рамок Індивідуальної програми партнерства, а саме:

- багатонаціональні військові навчання;
- освоєння переданої нової техніки військовослужбовцями;
- соціальна адаптація та перекваліфікація військовослужбовців;
- реабілітація військовослужбовців;
- нарощування боєздатності Основних сил оборони;
- удосконалення системи управління та зв'язку;
- удосконалення системи логістики;
- досягнення взаємо сумісності Збройних сил України із збройними силами держав- членів НАТО;
- удосконалення системи підготовки та комплектування особовим складом;
- модернізація та оновлення озброєння та військової техніки;
- удосконалення військової стандартизації та кодифікації;
- удосконалення системи медичного забезпечення.

З 24 лютого 2022 року та до сьогодні, Україна утвердила своє значення як суб'єкт геополітики, який має власні інтереси й політичну волю їх відстоювати. Кроки України щодо розвитку контактів з Альянсом дозволили також активне залучення НАТО до вирішення політичних питань, ключових для національної безпеки України, таких як підтримка незалежності, територіальної цілісності та непорушності кордонів, а також до технічних питань зі зміцнення обороноздатності України та її спроможності протистояти агресору. Безумовно, розширення НАТО здійснює сприятливий вплив на всю Європу. Розширення меж НАТО- це розширення меж миру. Врегулювання конфлікту позбавлене універсального засобу, а тому росія отримує військову відсіч на свої дії, аж до перемоги демократії, до перемоги УКРАЇНИ.

Прошу розглянути фактори з більшим підсумком, що визначають сучасну політичну картину та ставлять питання щодо подальшого розвитку конфлікту та взаємодії між країнами у глобальному масштабі.

Повномасштабне вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року змінило динаміку життя усього світу. Агресивні військові дії створюють гостре геополітичне напруження та загрозу міжнародній безпеці. Мова йде за поневолення незалежної держави та знецінення демократії в усьому світі.

Військові дії призвели до гострої гуманітарної кризи в Україні. Російська агресія порушила основні права людини та призвела до тисяч загиблих і поранених, а також великої кількості біженців та переміщених осіб.

Російська політика викликає негативну реакцію міжнародної спільноти. Застосування військової сили підштовхує країни та організації до прийняття санкцій та ізоляції Росії.

Зокрема, російська інформаційна війна використовується для маніпулювання світовою громадськістю та перекручення фактів щодо конфлікту. Це додатково ускладнює сприйняття подій та поширення об'єктивної інформації.

Російська політика має на меті досягти стратегічних цілей, таких як зміцнення свого впливу в окупованих територіях, контроль над енергетичними ресурсами та встановлення свого політичного порядку.

Реакція НАТО та Європейського Союзу полягає в наданні підтримки Україні, введенні санкцій проти Росії та пошуку способів припинення конфлікту.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року, є не що інше, як подія покоління. Ступінь, до якого народ України прийняв виклик, захищаючи свою країну та свій спосіб життя, був надзвичайний, як і допомога від друзів України за кордоном, починаючи з Польщі. Серед інших наслідків територіальна агресія та війна Росії проти України різко показали не лише безвідповідальну та деструктивну політику російського президента володимира путіна, але й неадекватність колективної відповіді Заходу на дедалі агресивнішу поведінку Москви після російського вторгнення до Грузії у 2008 році, якщо не раніше. Сьогодні, як і в минулому, головною метою росії залишається саме знищення України, європейської нації в географічному центрі європейського континенту. Демократична та квітуча Україна, яку бачать як країну, що здобуває щоразу більший успіх, спираючись на західні цінності, - це, безумовно, загроза для авторитарного, корумпованого та відсталого режиму путіна. Це особливо актуально, якщо Україна зможе стати прикладом для ширшого регіону, зокрема й для росії.

За жорстоким нападом режиму путіна на Україну стоїть швидше відчуття незахищеності Москви, що ґрунтується на не вигідному порівнянні росії та України, а не просто надто зручний і надмірно

заїжджений мотив про розширення НАТО. Серед насильницьких дій - знищення міст і селищ та безпричинові вбивства мирних жителів. Москва, схоже, не може уявити собі відносини з Україною, а також з іншими колишніми радянськими колоніями, які засновуються на добросусідстві та взаємній повазі. Насправді в поведінці путінського режиму є багато такого, що вказує на тугу за імперським минулим, чи то царським, чи радянським. Як згадано в даному дослідженні, ці глибоко вкорінені неоімперські тенденції проявлялися протягом усього пострадянського періоду. Цей феномен фактично зародився ще до розпаду СРСР, коли колишній президент росії Борис Єльцин поставив під сумнів кордони України після проголошення незалежності українським парламентом у 1991 році. Ще більше ускладнює картину нездатність Москви зрозуміти колишню колонію, з якої вона жорстоко знущала протягом століть.

Серед цих актів жорстокості геноцидний голод, відомий як Голодомор (масове вбивство голодом), під час якого радянський режим убив мільйони українців. І сьогодні ми спостерігаємо черговий прояв жорстокості Москви. Неспроможність (і відмова) росії зрозуміти Україну та українців, безсумнівно, спонукала путіна до повномасштабного нападу на Україну з надією на те, що українці швидко складуть зброю. І насправді цей прорахунок уже дорого коштував росії і може дорого коштувати ще й путінові.

Однак жодна дискусія про (помилкові) розрахунки Москви не може відбуватися без розгляду ролі того, що я називаю «московським фактором» у формуванні політики США щодо суверенної України, - предмета цієї роботи. Вічно хибні припущення Вашингтону, які останнім часом представлені вже нездійсненим прагненням адміністрації Байдена до «стабільних і передбачуваних» відносин із путінською Росією, а також занепокоєння щодо Москви як у республіканській, так і в демократичній

адміністраціях, разом з особистою пристрастю колишнього президента Трампа до Путіна, мали свій кумулятивний негативний ефект.

Західні лідери тільки тепер почали усвідомлювати, що путінська росія воює в Україні з колективним Заходом, можливо, тому, що їм так було зручніше думати про вторгнення Росії в Україну у 2014 році та її війну, що триває й наростає, як про звичайний конфлікт між росією та Україною або, для більшого самообману, як про «українську кризу». Лише тепер (і лише в деяких колах) певних припущень щодо росії позбуваються остаточно. Одне з таких припущень очікування, що росія може стати нормальною країною без попередньої розплати за своє минуле. Інше припущення полягає в тому, що путін, пізньорадянський продукт, який вийшов із репресивного, аморального та корумпованого радянського КДБ, може стати відповідальним міжнародним діячем. Ці припущення розбиваються вщент, коли приділити увагу розумінню неоімперського менталітету, що домінує в Москві, а також унікальному неісторичному розумінню історії путіним.

На кін поставлено майбутнє України, найбільшої країни, повністю розташованої в Європі, і, за визначенням, найбільшої країни між інституційною Європою та неоімперською росією. На кону також майбутнє росії та нової Східної Європи. Нарешті, на кону стоїть те, що було пріоритетом США в усіх адміністраціях, а саме європейська безпека загалом. Якщо путінові дозволять дістати зиск від своєї неспровокованої агресії проти України, це матимиме серйозні та навіть руйнівні наслідки для майбутнього міжнародного порядку.⁵²

Російська агресія руйнує стабільність світового порядку на полі сучасної політичної арени, розписаної інтригами та емоціями, росія виступає не лише як автор, але й як режисер величезного військового

⁵² Фішел Ю. Московський фактор. Політика США щодо суверенної України та Кремль/ Юджин М. Фішел; пер. з англ. М.Піцик. – Х. : Віват, 2023. – 8-10 С.

драматургічного спектаклю. Її стратегічні рухи, мов літературні перипетії, намагаються переписати сторінки світової історії відповідно до свого сценарію.

У цьому епосі героїзму Україна виступає як витончений оповідач власної долі. Вона, мов справжній екранний герой, стоїть на захисті своєї незалежності, перетворюючи страх та біль у тріумф волі. Кожен виступ її захисників — це новий епізод непередбачуваної історії, де вони виборюють своє місце під сонцем вільної нації.

Сцена цього театального мистецтва прикрашена різноманітністю культур та вишуканістю їхніх особливостей. Військові дії розкривають глибину кольорів — від яскравих акцентів героїчних вчинків до темних тіней втрат та руйнувань.

Інтриги та підтексти цього величезного театру створюють напружений фон, де кожен погляд, слово чи жест може мати вирішальне значення. Інформаційна війна, як своєрідна драматична ігрова дільниця, розкриває справжні мотивації та плани кожного учасника.

Світові гравці, що спостерігають за цією грандіозною виставою, зіграли свої ролі. НАТО, як колективний герой, має визначити свою реакцію, бути активним учасником чи залишитися в статусі глядача. Їхні дії будуть важливим елементом вирішального акта цієї великої драми.

В цьому театрі, де панують не лише звуки війни, а й дотики миру, роль кожної країни, кожного лідера — це внесок у мистецтво міжнародних відносин. І чи стане кінцівка цього спектаклю вирішальною частиною нової глави світової історії — це ще одне велике невідоме.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Контури європейської безпеки; процес створення. Київ (2017).
2. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Що таке НАТО? Створення, розвиток та сучасний стан. Київ (2017).
3. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України «НАТО і Україна» . Київ (2017).
4. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Бази НАТО в Україні: реалії і домисли». Київ, 2018. (С. 4-5, 13 С.).
5. *ГОРБУЛІН В.П., КАЧИНСЬКИЙ А.Б.* Засади національної безпеки України: Підручник.- К. :Інтертехнологія, 2019. – 273 С.
6. Політологія. За редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. Друге видання, перероблене і доповнене. Київ «Здоров'я» , 2019. (С.733, 742).
7. Інститут Євро – Атлантичного співробітництва. Україна – НАТО: міфи і реальність (посібник). (С. 3).

8. Політологія. За редакцією проф. Ф.М. Кирилюка. Друге видання, перероблене і доповнене. Київ «Здоров'я» , 2019. (С.735, 743).
9. Джерело інтернет:
https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_212268.htm?selectedLocale=uk
10. Політологія. Видання друге, перероблене доповнене. За редакцією В.П. Горбатенка. Київ 2011. (С.445-447; С.452-453).
11. Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті/пер. з англ. Надія Коваль.- К.: Наш формат. – 8 С.
12. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково-дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Основні пріоритети імплементації плану дій Україна – НАТО». Київ, 2018. – 85 С.
13. Клімкін: Альтернативи вступу в НАТО для нас не існує, ЛІГАБізнесІнформ, 25.05.2023. Режим доступу: http://news.liga.net/interview/politics/5853822-klimkin_alternativy_vstupleniyu_v_nato_dlya_nas_ne_sushchestvuet.htm
14. Більшість українців підтримує поступки влади заради припинення війни на Донбасі, опитування GFK Україна від 13.03.2015. – Режим доступу: <http://www.gfk.com/ua/news-and-events/press-room/press-releases/pages/postupky-vlady-dlya-prypynennia-viyny.aspx>

15. Державна інформаційна політика у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції: Аналітична доповідь//Національна безпека і оборона. – 2008.- С. 45.
16. Державне управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції: Навчальний посібник/ *В.В.Говоруха, В.Г.Бульба, А.Є.Тамм, А.В.Меляков та ін.* / За заг. ред. *В.П. Горбуліна*. – К:ДП «НВЦ «Євроатланти – кінформ», 2016. – 192 С.
17. Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки/ За ред.*А.С. Гальчинського*. – К.: НІСД, 2013. – 320 С.
18. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. Україна – НАТО: «за» та «проти». Київ (2017).
19. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України. «Бази НАТО в Україні: реалії та домисли». Київ (2017).
20. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Основні пріоритети імплементації плану дій Україна – НАТО». Київ, 2018. – С 35.
21. Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України. Товариство «Знання» України. Науково- дослідницький центр правової інформатики Академії правових наук України. «Основні пріоритети імплементації плану дій Україна – НАТО». Київ, 2018. – С 35.

22. Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. -К.: Наш формат, 2017.- 264-265 С.
23. Ярослав Стецько, Київ проти москви/ упоряд. Г.Рій, В.Рог. - К.: УВС 2021. - С. 503-506.
24. Howorth, Jolyon & Anand Menon (2015): «Wake up, Europe!», Global Affairs, 1(1): 11-20. – С.13.
25. Major, Claudia (2015): NATO's Strategic Adaptation. Germany Is the Backbone for the Alliance's Military Reorganisation. SWP Comments 16. Berlin: SWP; Simón, Luis (2015): «Understanding US Retrenchment in Europe», Survival, 57(2): 157-172.
26. Аналітично-інформаційне видання «Нова Стратегічна Концепція НАТО: безпекові та оборонні виклики України заради посилення євроатлантичної солідарності, 2011 -137 С.
27. Генрі Кіссінджер. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. -К.: Наш формат, 2017.- 273 С.
28. Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.2, 3, 8.
29. Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.9.
30. Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Україна – НАТО. План дій щодо членства в НАТО. М.Київ. – С.10.
31. Заява Ради Україна – НАТО на рівні міністрів закордонних справ /Видана за підсумками засідання, яке відбулося 29 листопада 2023 року у Брюсселі [інтернет джерело]:

https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_220818.htm?selectedLocale=uk

32. Всебічний огляд цього виклику див. у статті «The Russia Challenge» (Chatham House Report, June 2015).
33. Дискусії про розширення НАТО. Деякі висновки// Міжнародне життя.-2007.-5С.
34. Україна – НАТО: Діагностика партнерства. Інститут світової політики, 2015. Альона Гетьманчук: Україна – НАТО: прихована інтеграція чи неоголошений нейтралітет? – С.15-16.
35. Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» та системи підвищення кваліфікації державних службовців/ Кол.авт.; за заг. ред. Проф. Д.І.Дзвінчука.-Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.-419-421 С.
36. Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.- С. 3-5.
37. Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.-С. 6-8.
38. Фурашев В.М., Макобрій О.О.- Вступ до НАТО крізь призму якості життя/ Під заг.ред. В.М. Фурашева.- К.: Прес-КІТ, 2018.-С. 10-15.
39. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: Підручник. – К.: КНТ, 2009. – 89 С.

- 40.Альтернативні моделі забезпечення національної безпеки України: оцінки експертів // Національна безпека і оборона. – 2006. – 43 С.
- 41.Шлях до НАТО: вимір безпеки. Лідери думок про євроатлантичну інтеграцію України/ В.В. Бардак, С.Г.Згурець, М.М. Самусь та іню – К.: 2016. – 169 С.
- 42.Україна-НАТО: Регіональний вимір/ Укл. А.Романюк, Л. Сковчилянс. – Львів: ЦПД, 2008. – 136 С.
- 43.Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО: Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження/ За ред. І.І. Жовкви. – К., 2007 – 80 С.
- 44.Кучер В. Дорога України до ЄС крізь призму польського досвіду//І [Незалежний часопис].- 2017. - №150.- 106 С.
- 45.Україна: стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки/ За ред. А.С. Гальчинського. – К.: НІСД, 2003.- 320 С.
- 46.Розвиток Україна -НАТО та сучасний стан інформування громадскості з питань євроатлантичної інтеграції: збірник навчально – методичних матеріалів/ Упорядник В.Я.Миронченко. – К., 2008.- 103 С.
- 47.Кордон М.В. Європейська та Євроатлантична інтеграція України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 172 С.
- 48.Кордон М.В. Європейська та Євроатлантична інтеграція України: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 172 С.
- 49.Уорнер Крістофер про розширення НАТО і майбутнє Європи // Урядовий кур'єр. – 2016. – 26 серпня.
- 50.Бертрам Крістоф. Чому НАТО має розширюватись? – Брюссель, 2017. -11 с.

51. Жовква І.І. Стратегічне партнерство України. Теорія і практика. – К.: Фонд «Європа ХХІ», 2003. – 156 С.
52. Фішел Ю. Московський фактор. Політика США щодо суверенної України та Кремль/ Юджин М. Фішел; пер. з англ. М.Піцик. – Х. : Віват, 2023. – 8-10 С.